БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

(9037) | 1959 оной сентябриин 1, вторник | Сэн 20 мүнгэн

Нүхэр Н. С. Хрущев Вешенская станицада ерэбэ

СТАНИЦА ВЕШЕНСКАЯ, Ростовско область, августын 30. (ТАСС). Никита Сергеевич Хрущевые Доной хасагууд халуунаар угтаа. Станицада ерэһэнэйнгээ һүүлээр Н. С. Хрущев, М. А. Шолохов, тэрээнтэй ябалсагшад катерта һуужа, Дон мүрэн дээгүүр аяншалба. Михаил Александрович Доной гоё һайхан газарнуудые айлшадтаа харуулаа. Олон түмэн хүн зон мүрэнэй эрье дээрэ Никита Сергеевичые угтажа, хүндэтэ айлшанаа халуунаар амаршалаа.

Оройшог болоһон хойно станицын түбэй талмай дээрэ олон мянган хүн зоной хабаадалгатай митинг болоо.

Нүхэр Н. С. Хрущевой айлшалжа ерэһэндэ үнэн зүрхэнһөө баясажа байһанаа, Коммунистическэ партида, Советскэ правительствода хизааргүй үнэн сэхэ байһанаа митинг дээрэ үгэ хэлэгшэд элирхэйлэн мэдүүлээ.

Уран зохёолшо М. Шолохов тобшо үгэ хэлэхэдээ, Никита Сергеевичые халуунаар амаршалаа.

Нүхэр Н. С. Хрущевой тобшо үгэ хэлэхэдэнь, сугларагшад нэгэтэ бэшэ альга ташан, тэрэниие хани халуунаар угтаа.

Ороной экономическа, соёл культурын хүгжэлтын асуудалнууд, долоон жэлые дүүргэхэ түсэбүүд тухай, уласхоорондын байдал тухай тэрэ тогтожо хэлээ. Элитэ ехэ уран зохёолшо М. Шолоховой зохёолнууд тухай нүхэр Н. С. Хрущев мүн лэ хэлэһэн байна.

—Президент Эйзенхауэрэй уряалаар минии һаяар США орохоёо байһые таанад мэдэнэт, энэ аяншалгада ошолсохые Михаил Александровичые би ехэ дуратайгаар урибаб. Мүнөөнэй Америкын ажабайдалтай һайнаар танилсахадань тэрээндэ туһатай байха гэжэ би бодоноб.

Ажалдаа амжалта туйлахыень, энхэ һайнаар ажаһуухыень Доной ажалшадта нүхэр Н. С. Хрущев үгынгөө түгэсхэлдэ хүсэһэн байна.

Митингын һүүлээр Доной хасагуудай дуу, хатарай ансамблиин ехэ концерт талмай дээрэ болоо.

...УРГАСА ХУРЯАЛГАДА БҮХЫ ХҮСЭЕЭ ЭЛСҮҮЛЭЕ!

Республикын соёл культурын бүхы ...дэлмэрилэгшэдтэ, багшанарта, эмнэлгын хүдэлмэрилэгшэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ, залуушуулда, бүхы интеллигенцидэ Мухаршэбэрэй аймагай интеллигенциин эльгээһэн

БЭШЭГ

...ээ нүхэдүүд!
...С-эй XXI съездын түүхэтэ ...бэринүүдые бэелүүлэн, му... ...элдэ манай аймагай ажал... ...дөө ажахын ургамалнуудай ...ргаса ургуулаа. Колхоз, сов... ...дай абаһан социалистическэ ...уд — гектар бүриһөө 11 ...р орооһо таряанай, 100 цент... ...ртаабхын, овощиин, сахарай ...х ургаса хуряаха уялга ...гдэхэ.

...са хуряалга дээрэ ажалла... ...йһан зоной дунда политиче... ...лон соёл гэгээрэлэй хүдэлмэ... ...араар эмхидхэһэнһээ урга... ...ряалгые эмхитэйгээр үнгэр... ...горьтойхоноор дулдыдаха

...хүдэлмэри эмхидхэхэ та... ...бидэнэр зарим тэды дүршэл... ...лонхойбди. Жэшээлхэдэ, тэ... ...элдхэлэй үедэ ойлгууламж... ...хүдэлмэри ябуулха уран һай... 3 бригада ажаллажа байгаа ...нар, врачнар, соёл культурын ...мэрилэгшэд, хүдөө ажахын ...жэлтэд хододоо лекци, элид... ...шажа, хөөрэлдөөнүүдые үн... ...э, уран һайханай самодея... ...стьдэ хабаадалсажа, сүлөө... ...гуудтаа һони һонин наада... ...е эмхидхэлсэжэ байгаа. Шэнэ номуудтай зониие танилсуул... ...лада библиотекэнүүд саг үр... ...н хүдэлмэри ябуулна.

...оон жэлэй түрүүшын жэ... ...ргасын хуряагдажа байха... ...өө аймагай интеллигенци ...соёл культурын хүдэлмэри... ...н ниитэ-политическэ, соёл гэ... ...эй хүдэлмэри дэлгэрүүлхэ ...э эдэбхитэйгээр хабаадалса... ...айна. Соёл гэгээрэлэйнгээ бү... ...үдэлмэриие мүнөө полевой ...утта, баян ургасын хуби заяа ...эжэ байһан газарнуудта ...набди.

...агитпункт эмхидхэгдэнхэй. Тэ... ...э бултандань радиоприемни... 3—4 ондо ондоо газетэ, жур... ...уд, хүгжэмэй инструмент... ...шатар, даам гэхэ мэтэ бии. ...пунктнууд уряа лозунгнуудаар ...эмлэгдэнхэй.

...ряа хуряалгын дүүрэмсээр ...дотор «Ургасын найр» үнгэр... ...эхэ юм. Энэ найрта хабаадаха ...олохын түлөө комбайнуудай, ...нэ жаткануудай бүхы агрега... ...йхид социалистическэ мүры... ...э оролсонхой.

...рүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ, ...ай бүтээсэ дээшэлүүлхэ зо... ...р агитпункт бүхэндөө «Ура... ...арижуулагшын булан» бии ...бди. Тиигээд харуулан ойл... ...а зүйлнүүдые хэрэглэжэ, хөө... ...өөнүүдыешье хэжэ, комбай... ...ай бүхы агрегадуудта түрүү ...дүршэл дэлгэрүүлхээ али бо... ...р оролдонобди.

...ашадаа бидэнэр лекцинүүдые ...р уншажа, ойлгууламжын хү... ...эри бүри үргэнөөр ябуулхые ...дохобди. Таряа хуряалгын ...багша, врач, хүдөө ажахын ...эжэлтэ бүхэн хоёр дахинһаа ...н бэшэ лекци, элидхэл уншаха, ...евой стануудта 5—6-һаа үсөөн ...э хөөрэлдөө үнгэргэхэ, ямар ...эн темээр вечернүүдые үнгэргэ..., аман үгын журнал эмхидхэ..., гэрэл болон ханын газетэ, ...ишалхы хуудаһа», «Сахилгаан» ...э гаргахада, уран һайханай концертнүүдые эмхидхэхэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха уран һайханай бригадануудта туһалха байна.

Аймагай, Хонхолойн Культурын байшангуудта, Түгэнын, Никольскын, Шаралдайн, Суулгын, Хүсөөтын, Октябрьска, Гашейн, Шэнэ Заганай, Подлопаткын хүдөөгэй клубуудта агитационно, уран һайханай бригадануудые эмхидхэхэбди. Тиигээд полевой стан бүхэндэ тэдэ бригаданууд хоёрһоо үсөөн бэшэ ябаха юм. Агитбригаданууд нютагай байдал дээрэһээ һонирхолтой ушарнуудые олоор хэрэглэжэ, элдэб наада харуулжа байха. Клуб бүхэндэ нэгэ—хоёр дахин тематическа вечер үнгэргэхэ, аман үгын журнал гаргаха байнабди.

Агитпунктнуудта, полевой стануудай улаан булангуудта 100-һаа үсөөн бэшэ номуудтай 45 нүүдэл библиотекэ эмхидхэгдэхэ. Олон зоной ажаллажа байһан полевой стануудта хүдөөгэй библиотекэһээ номуудые үгэхэ пункт нээгдэхэ юм. Ургаса хуряалгын, таряа амяарлан хуряалгын түрүү арга дүршэлнүүдые харуулһан номой выставкэ, библиотекын плакадуудые библиотекэ бүхэндэ түхеэрхэбди. 7 хоног бүридэ номуудай библиографическа шэнжэлэлгэ хэгдэхэ, хөөрэлдөөн үнгэргэгдэхэ, хамтаараа номуудые уншалга эмхидхэгдэхэ байна. Залуушуулһаа, библиотекын хүдэлмэрилэгшэдһөө, киномеханигуудһаа бүридүүлжэ, ном, газетэ тараахаар 50-һаа үсөөн бэшэ хүнүүдые табихабди. Библиотекэ бүхэндэ нэгэ дахинһаа үсөөн бэшэ уншагшадай конференци, полевой стануудта нэгэ дахин литературна үдэшэ үнгэргэгдэхэ.

Ургаса хуряалгын үедэ нүүдэл 3 кинотүхеэрэлгэ ябуулагдажа, 150 дахин кино харуулагдаха. Тэдэнэй 50-ниинь хүдөө ажахын, 75-ниинь уран һайханай, 25-ниинь хроникально-документальна фильмнүүд байха юм. Полевой стан бүхэндэ кино харуулжа байхабди.

Ниитэ-политическэ, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа, бидэнэр энэ жэлэй сентябриин 20 болотор гүрэндэ таряа тушааха уялгаяа колхоз, совхозуудайнгаа дүүргэхэ хэрэгтэ туһалха байнабди.

Республикынгаа бүхы интеллигенцидэ нэмэл бэшэгээр хандаха зуураа, ургаса хуряалгада ажаллажа байһан колхознигуудай, хүдэлмэришэдэй дунда агитационно-ниитын, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахыетнай уряалнабди. Баян ургасын түлөө тэмсэхэ зуураа, коммунизм байгуулгын бодото зорилгонуудые ойлгуулха, шэнэ шэнэ һонирхолтой арга дүршэлнүүдые бэдэрхэ, олохо һотойбди. КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые амжалтатайгаар угтахын тулада ургаса хуряалгада ябажа байһан ажалшадайнгаа эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлэе.

Бүхы интеллигенци, хамаг анхаралаа полидо хандуулагты!

Соёл культурынгаа бүхы хүсые баян ургасын түлөө тэмсэлдэ элсүүлэе!

Энэ бэшэг аймагай багшанарай, эмнэлгын болон соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ нэгэн дуугаар баталагдаба.

КПСС-эй ОБКОМДО

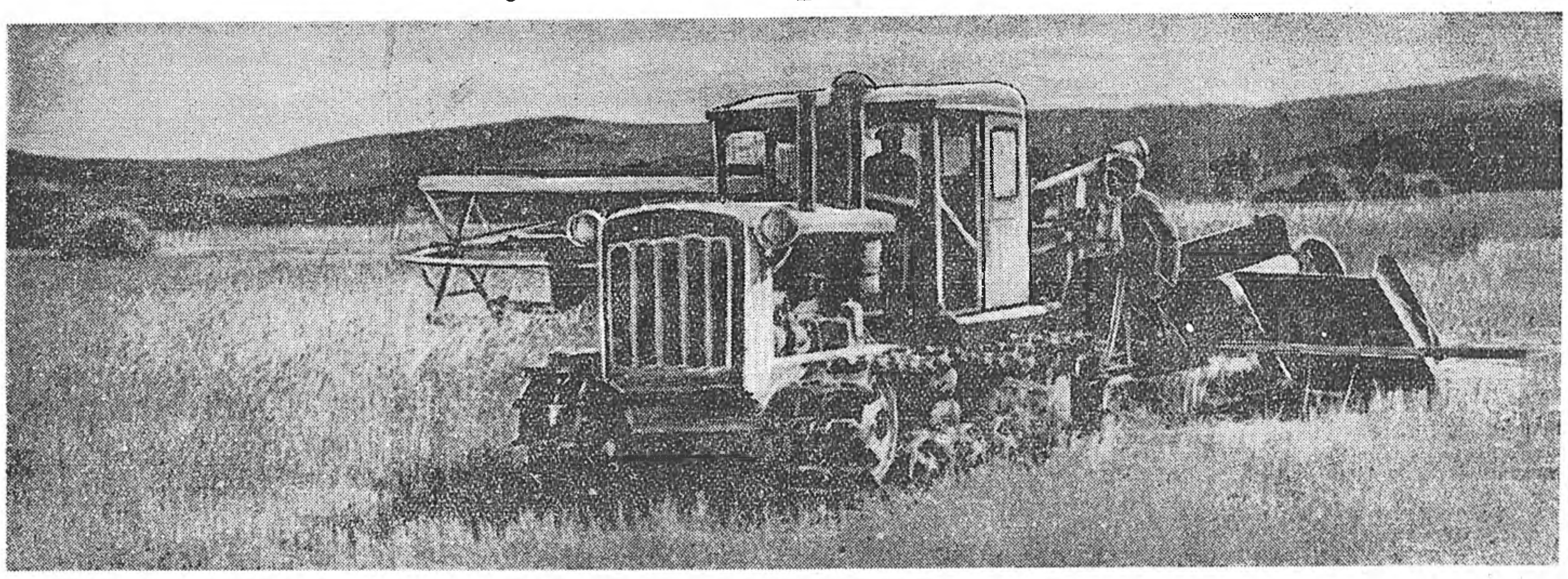
...ргаса хуряалгада ябажа байһан колхозннгуудай, хүдэлмэришэдэй дунда политическэ болон соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри һайнаар ...уулха тушаа Мухаршэбэрэй аймагай интеллигенциин бэшэг тухай

...ргаса хуряалгада ябажа байһан ...хознигууд болон хүдэлмэришэ... ...й дунда политическэ, соёл гэгээ... ...эй хүдэлмэри һайнаар ябуул... ...тухай республикынгаа соёл ...льтурын бүхы хүдэлмэрилэгшэд..., багшанарта, эмнэлгын хүдэлмэ... ...гшэдтэ, хүдөө ажахын мэргэ... ...тэдтэ, бүхы интеллигенцидэ ...һан Мухаршэбэрэй аймагай ...ллигенциин бэшэгые һайшаа...

...нэ бэшэгые бүхы интеллиген... ...н дунда зүбшэн хэлсүүлжэ, соёл ...льтурын хүдэлмэрилэгшэдые, баг... ...арые, эмнэлгын хүдэлмэрилэг... ...ые колхоз, совхозуудай ургаса хуряаха, гүрэндэ таряа тушааха уялгаяа дүүргэхэ хүдэлмэридэнь эдэбхитэйгээр хабаадуулха гэжэ КПСС-эй айкомуудые, Культурын, Гэгээрэлэй, Элүүрые хамгаалгын министерствонүүдые, ВЛКСМ-эй обкомые уялгалха.

Мүн ургаса хуряалгада, гүрэндэ таряа тушаалгада интеллигенциин ямараар хабаадалсажа байһаниие, полинууд дээрэ политическэ болон соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри эмхидхэхэ дүй дүршэлые үргэнөөр харуулжа байха гэжэ «Правда Бурятии», «Бурят үнэн» газетэнүүдэй редакцинуудые, радиодамжуулгын комитедые уялгалха.

ХҮДӨӨГЭЙ АЖАЛШАД! КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые ямар бэлэгээр угтахатнайб?

Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» колхоз таряа амяарлан хуряажа эхилээ. **Зураг дээрэ:** тракторист Цыден Ринчинов, машинист Георгий Вампилов хоёрой агрегат шэниисэ хадажа ябана.
А. Мантаевай фото.

Үгэдөө хүрэнэ

Энэ жэлдэ «Коммунизм» колхозой механизаторнууд таряа хуряалгаяа эмхитэйгээр үнгэргэжэ байна. Орооһо таряанай 80 процент имагтал амяарлан хуряагдахань.

Түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, лафетнэ жаткын машинист, комбайнернууд хуряалгые богони болзорто, шанартайгаар үнгэргэхын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлээ. Энэ мүрысөөе нэгэдэхи комплексно бригадынхид үүсхэбэ.

Холбомол лафетнэ жаткын машинистнууд Д. Д. Гендунов, Д. Цыбиков гэгшэд уялгаяа бодотоор бэелүүлжэ байнхай. Эдэнэр Борьёогой механизаторнуудай жэшээгээр ажаллажа, үдэртөө 40—45 га гэхэ гү, али хамта 200-гаад гектар хадаа. Навесной «ЖН-4» жаткын машинист Доржи Бадлуев халаандаа 20 гектар хадана. Залуу машинист Александр Шагжиев үдэрэйнгөө нормо үлүүлнэ.

— Агрегадуудаа бүлэглүүлэн, хоёр гурбаарнь ябуулхада, хоёр жатка холбожо хэрэглэхэдэ ажалай бүтээсэ дээшэлнэ,—гэжэ механизаторнууд хөөрэлдэнэ.

Лафетнэ жаткаар хадагдаһан таряае комбайнернууд Нацак Бадмаев, Цындэ Доржиев гэгшэд суглуулан сохино.

КПСС-эй ЦК-гэй болохоёо байгаа Пленумэй хүндэлэлдэ колхозой механизаторнууд халаанайнгаа даабари хододоо үлүүлэн дүүргэхээр шиидэнхэй.

Зэдэ. **Т. Санжиев.**

Нормоёо хоёр дахин дүүргэхын түлөө

Манай «Эрдэм» совхозойхид таряа хуряалгадаа жэгдэрэн ороод, Борьёогой совхозой механизаторнуудай жэшээгээр ажаллажа, таряа хуряалгаяа богони болзорто үнгэргэхөөр шиидэбэ. Энэ жэл орооһо таряан бүхыдөө амяарлан хуряагдаха юм.

Эндэхи 3-дахи отделенимнай хамта 1828 гектар орооһо таряа хуряахаар түсэблэнхэй. Зарим полинууд дээрэһээ гектарай 15—20 центнер ургаса абтахаар хараалагдана. Мүнөө хүдэлмэримнай түлэг дундаа ябажа байна. Хуряалгын эхилхэһээ хойшо механизаторнууднай техникэ, зэр зэбсэгүүдээ ашагтайгаар хэрэглэжэ, бүхы дээрээ 300-гаад гектар овёс, 400 гаран гектар шэниисэ амяарлан хадаа. Эндэмнай ажаллажа байһан 20 гаран агрегадууд үдэр бүри 250—300 гектар хүрэтэр таряа хадана.

Бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллахын хойноһоо механизаторнууднай ехэ оролдолго гаргажа байнхай. Олон механизаторнууд үдэрэйнгөө даалгабариие хододоо үлүүлэн дүүргэжэ байхаар шиидээ. Жэшээлхэдэ, комбайнернууд нүхэд Василий Рыжаков, Михаил Калашников гэгшэд «С-6» комбайнуудаар үдэртөө 15 гектарай орондо 25 га хүрэтэр хадаха уялгануудые абаһан байха юм. Эдэнэр комбайнуудаа амяарлан хадалгада тааруулан заһаад, ажаллажа байна. Би өөрынгөө «ЖН-4» жаткаар 12 гектарай орондо үдэр бүри 24—25 га хүрэтэр хадахаар шиидээб.

Хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдтэ хура бороотой байгша һэн. Тиигэжэ хүдэлмэридөө оройтожо гарабашье, зарим үдэртэ би өөрынгөө навесной жаткаар 18—20 гектар хүрэтэр таряа хадажа байгааб. Бүхэли үдэр соо машинаяа һаадгүйгөөр ябуулаа һаа, хоёр нормо дүүргэжэ болохоор юм. Тиимэһээ үглөөнэй 7 час болотор машинадаа техническэ харууһа хэжэ бэлэн болгоод, үдэшын 10—11 час болотор һаадгүйгөөр ажаллахые оролдоноб.

В. Казаков,
«Эрдэм» совхозой тракторист.

Колхозой түрүүшүүл

«Улаан Бургалтай» колхозой лафетнэ жаткын машинист Дарма Жамцуев үдэрэйнгөө даабариие 2—2,5 дахин дүүргэнэ, ажалынь һайн шанартайгаар сэгнэгдэнэ.

Хүдэлмэриин 6 үдэртэ 201 га лафетнэ жаткаар унагаагаад байна. Үдэртөө 30—40 га таряа хадана.

Колхоз соогоо хоёрдохи комплексно бригадын механизаторнууд түрүү зэргэдэ ябана. Тэдэнэр 400-гаад га орооһо таряа хадаад, эдэ үдэрнүүдтэ баалнуудаа суглуулан сохижо эхилээ.

Д. Бунеев,
колхозой гэшүүн.

Тори.

Худаашын шэниисэ хуряагдана

Һүүлэй үдэрнүүдтэ хура бороогой намдахалаар Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд хуряалгынгаа хүдэлмэри бүри түргэдхэбэ. Колхозой Худаашын адагтахи 230 гектарай шэниисэ һаяхан хадагдажа эхилбэ. Эндэ машинистнууд Ш. Идамжапов, Р. Тыкчинов, М. Раднаев гэгшэд жаткануудаа табинхай, шангаханаар ажаллажа байна. Тэдэнэр үдэр бүри тус тустаа 25 гектарһаа доошо бэшэ таряа хадахабди гэһэн уялгаяа амжалтатайтаар дүүргэнэ. Тиигэжэ Худаашын адагай шэниисэ гурбан үдэр соо сүм хадагдахань.

Гадна колхозой бусадшье механизаторнууд хүршэ Борьёогой совхозойхидойнгоо үүсхэлые халуунаар дэмжэжэ, таряа хадахадаа үдэр бүри 1,5—2 үдэрэй даабари дүүргэхэ, хуряалгын үедэ нэгэ комбайнаар 375—400 гектарай баал суглуулан сохихо гэһэн социалистическэ уялгануудые абаад ажаллана. Механизаторнууд колхозойнгоо бүхы таряае богонихон болзорто амяарлан хуряахаар шиидэнхэй.

К. Доржиев.

Борьёогойхидые дэмжэнэ

Байкало-Кударын колхозууд таряа хуряалгада жэгдэржэ оробо. Аймаг дотор 12 мянган гектар орооһо таряан тариганхай. Тэрэнэйнь 80 процент амяарлан хуряагдахань.

Аймаг соогоо түрүүлжэ хадалгаяа эхилһэн Ждановай нэрэмжэтэ колхозойхид 100 шахуу га хадаба. Лафетнэ жаткын машинист Иван Тарасов (трактористнь Павел Балдаков) оролдосотой, бүтээсэтэйгээр ажаллажа, нүхэдтөө жэшээ харуулна.

— Хуряалга дээрэ 2—3 нормо дүүргэхээр Борьёогой механизаторнуудай шиидэһэниинь угаа һайшаалтай. Бидэшье түрүүшүүлһээ гээгдэхэгүйбди,—гэжэ нүхэр Тарасов хэлэнэ.

Н. Печкин.

Эхэнэрнүүдэй эршэтэ ажал

—Одоош, мүнөөдэр сэлмэг байхань ха. Юрэдөө эдэ үүлэнүүдэй үдэр бүри һанжажа байхыень харахадаа хашардаһан хүрэдэг болошоо. Ябахам, огородоо хуряахамни,—гэжэ нэгэ эхэнэр колхозой правлениин газаа байһан хүнүүдтэй хэдэн үгэ андалдаад, үйлсын хуурай газар бэдэрэн, хайшаашьеб, гэшхэлшэбэ.

Тииһээршье Саянта дээгүүр наранай хурса туяан сасаржа, огород хуряаха хүдэлмэри эхилбэ хэбэртэй, үхибүүдые дахуулһан наһатайшье, залуушье эхэнэрнүүд тосхонойнгоо нэгэ заха руу субанад. Эдэмнай Тарбагатайн «Октябрь» колхозой огородшо эхэнэрнүүд наратай сэлмэг үдэрэй болоходо ургасаяа хуряахаяа яаралтайгаар огород тээшээ ошонод.

— Пана, мүнөөдэр үгэрсэеэ хуряахамнай ха. Хура бороогүй хоножо, огороднай хуурай байна, — гэжэ эхэнэрнүүдэй нэгэнһээ тугаар мантай танилсаһан огородой бригадир Григорий Андриянович асууна.

— Тиие, тиие. Зүгөөр үдэ болотор үгэрсэеэ суглуулаад, һүүлээрнь помидороо хуряахабди,—гэжэ тэрэнь харюусаад, бэшэнээ дахуулан үгэрсынгөө таримал тээшэ ошоно.

— Мүнөө үедэ зон үсөөн, ехэл бэрхэтэй саг болоод байна. Эдэл эхэнэрнүүд огородоо хуряажа байнал даа. Гэбэшье Саянтын дунда һургуулиин эхин классуудай һурагшад сэхэхэн туһа хүргэнэ. Тээ тэрэ багша Галина Владимировна Сепунова ажаллана. Һурагшадаа шадамараар хүтэлбэрилжэ байгаа юм,—гэжэ бригадир нүхэр Мясников хэлээд, үгэрсэтэй хэдэн мэшээг тэргэ дээрэ хаясагаана.

— Андриянович, бидэниие үсөөн гэнэ түш,—гэжэ гартаа хоёр томо үгэрсэ барижархиһан нэгэ эхэнэр хэлээд: — иимэ үгэрсэ ургуулһан хойноо мандаал найда. Хүйтэн болотор бултыень хуряажа дүүргэхэл байхабди,—гэхэтээ хамта хажуудахи нүхэртөө анибад гээд, ажалаа үргэлжэлүүлнэ. Тиигэжэ хэлэхэдэнь нүхэр Мясников бидэндэ иигэжэ хөөрэбэ.

...Хабар. Энэ огород дээрэ эхэнэрнүүдэй дунда ехэхэн зүрилдөөн болоһон байгаа. Тэдэнэр бригадир нүхэр Мясниковой, огородой мастер нүхэр Игнатьевагай шэнэ аргаар огородоо тариха гэһэн дурадхалыень зүбшэн хэлсэжэ байхадаа, заримань «Үгэрсые сэхэ сеялкээр тариха гээшэ одоол болохогүй хэрэг лэ. Тиигэжэ таряа һаамнай, биратай ургаса хуряагдахатүйл» гэжэ байжа буляалдаһан юм. Зүгөөр, тугаар омогтойгоор хэлэһэн эхэнэр, Поля Батурина, звеньевод Пана Худякова, эрхим огородшод Мария Бурлакова, Галина Лаптева болон бусад шэнэ аргые һайшаажа, үргэнөөр хэрэглэхэ гэжэ шиидээ һэн. Тиигэжэ үгэрсэеэ «СК-6» сеялкээр хоёр гектарта утаашань тариһан байгаа. Помидороо квадратно-гнездовой аргаар, хоорондонь 60×70 сантиметр зайтайгаар 3 гектарта тариһан юм. Капуста 70×70 сантиметр зайтайгаар гараар таригдаа һэн. Энээнэй ашаар ургаса харууһалгын үедэ гар ажал юрэдөөшье хэгдээгүй. Үгэрсэ, помидорой ургажа эхилхэдэнь зурууд хоорондын элдүүрилгэ 2—3 дахин хэгдээ һэн. Тиимэһээ ургасань үбһэгүйгөөр ургаа.

Бригадиртай хөөрэлдэһөөр байтарнай 30 гаран мэшээг үгэрсэ суглуулагдаад байба. Хүйтэн болотор үшөө хоёр дахин суглуулжа, гектар бүриһөө 170 центнер үгэрсэ хуряахабди гэһэн уялгаяа холо үлүүлэн дүүргэхэбди гэжэ огородшод мэдүүлнэ.

60 гаран наһатай Елена Яковлевна Красноярова, Мария Ильинична Бондарева гэгшэд помидорой хуряагдахада сүлөөгүй болошодог. Тэдэнэр хуряагдаһан сэл ногоон помидорые һайса дулаалагдаһан теплицэ соо байлгажа улайлгадаг юм. Үнэхөөрөөшье тэргэ тэргээр асарагдажа байһан помидорые теплицын табеан дээгүүр табижа, үбһөөр хушаха, улайһыень түүбэрилэн суглуулхада хүгшэдтэ тиимэ амар бэшэ. Хүгшэдэй эршэмтэйгээр ажаллаһанай ашаар һаяхан 2 тонно помидор гүрэндэ худалдагдаа.

Байгша ондо огородшо эхэнэрнүүд колхоздоо 240 мянган түхэриг гэхэ гү, али 1958 онойхиһоо 165 мянган түхэригөөр ехэ олзо оруулхабди гэһэн социалистическэ уялга абаһан юм. Энэ уялгань заатагүй бэелүүлэгдэхэнь. Мүнөө 50 шахуу мянган түхэригэй овощь гүрэндэ худалдагданхай.

Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэлэй ойн һайндэрөөр дашарамдуулан РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шатнагдаһан огородой мастер Анна Яковлевна Игнатьева түрүүтэй Саянтын огородшо эхэнэрнүүд саашадаашье бүри ехэ амжалта туйлахаар ажаллажа байна.

М. Гончиков.

Хартаабха һайнаар ургаба

Иволгын совхозой 5-дахи отделениинхид хартаабха һайнаар ургуулха гэжэ ехэ оролдолго гаргаа юм. Тариха газартаа наг шэбхэ элбэгээр гаргажа тарааһан байна. Һайса элдүүрилһэн газар дээрэ хартаабхаяа зүб квадрат гаргажа тариһан, ургасынь хойноһоо xaһa соонь зүбөөр харууһалһан байгаа.

— Зүб квадрадууд гаргагдажа таригдаһан аад, машинаар элдүүрилгэ хэхэдэ таарамжатай, түргэн байба,—гэжэ огородшод хөөрэлдэнэ. Эдэ бүгэдэ хүдэлмэриин ашаар хартаабха һайнаар ургаба.

Һаяхан отделениин 3-дахи комплексно бригада гурбан га газарһаа хартаабхаяа малтажа, городой столовонуудта тушаагаа. Тиихэдэнь гектар бүриһөө дунда зэргээр 50 гаран центнер малтагдаба.

— Энэ жэлдэ таригдаһан 29 гектар газарһаа һайн ургаса хуряагдаха,—гэжэ комплексно бригадын бригадир нүхэр Бадмаев хэлэнэ.

Ш. Бальжинимаев.

Мүнөөдэр һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ

ХҮБҮҮД, БАСАГАДАА ЭРДЭМ БЭЛИГТЭЙ, АЖАЛШ[А] БЭРХЭ ХҮНҮҮД БОЛГОН ХҮМҮҮЖҮҮЛЭЕ

Г. ЧИМИТОВ

Захяа

Артель нютагайм үхибүүд
Ажалда һурамхи жааханһаа.
Бүхэли зундаа тэдэнэр
Булта колхоздоо ажаллаа.

Мориндо бэрхэ, гүйлгэдэг,
Малда дуратай, энхэрдэг.
Багахан дүүнэрээ харадаг
Ехэшүүлэй ажалда гарахада.

Гансата алтан намарнай
Газаа хүрэжэ ерэбэ.
«Үхибүүдни, һургуулидаа
Үтэр яарагты!»—гэбэ.

Урин даллан байһан
Уужам шэнэ һургуули
Түрэл нютагтам бодонхой
Тобойходоод гаргуу эли.

Шэрдэгдэһэн арюун поол,
Шэнэ самбар, партанууд...
Эндэ муу һураа һаа, одоол
Эшхэбтэр даа, нүхэдүүд.

Ажалдааш, номдоош өөрэгүй
Амжалта туйлаха ёһотойлта.
Арюун коммунизмын үедэ
Ажаһууха золтойлта.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын 64-дэхи һургуулиин һурагша Люда Косачева ургуулжа байһан һалаатай шэнисынгээ дунда.
А. Егоровой фото.

Интернат-һургуулида

Хори тээшэ шэглэһэн шоссейн харгыгаар табяад модо ябабалтнай, орьёл үндэр хадын энгэртэ аһан һатад томо сагаан байшан, бүлэг гэрнүүд харагдаха. Үнишэрһэн үхибүүд урдань тэндэ хүмүүжүүлэгдэдэг, һургагдадаг байһан юм. Харин мүнөө жэлдэ республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор Шулуутайн үхибүүдэй гэр интернат-һургуули болгогдоод, сэбэр һаруул классууд соо 210 һурагшад оронхой. Эдэнэр барандаа гүрэнэй тэдхэмжээр, түлбэригүйгөөр һураха, хубсалха, хооллохо юм.

Директор Бадра Эрдынеевич Дагбаевтай һургуулиин хаашаа соогуур ябажа, гэрнүүдтэнь орожо харабабди. «П» үзэгэй түхэлтэй модон гэр соо үхибүүд һураха юм ха. Тэрэнэй пол, сонхо, үүдэн, самбар, парта гэхэ мэтэнь шэрдэгдэнхэй, шэрын үнэрөөр анхилжа байна. Дотоодо талаһаа мүн лэ сагаадагдаа. Гурбан дабхар байшангай доодо дабхартань хамтын столово-кухни нээтдээ, дээдэ хоёр дабхарынь үхибүүдэй хамтын байра болгогдоо.

— Заһабарилгын хүдэлмэри нэгэ бага оройтод гэхээ һанаа. Тиигэбэшье һургуулиин, хамтын байрын гэрнүүдые заһабарилжа, түгэс бэлэн болгообди,—гэжэ Бадра Эрдынеевич хөөрэнэ.

Үхибүүдэй гэртэ 154 хүн хүмүүжүүлэгдэдэг байһан юм. Тэдэнэй 30-ниинь техникумүүдтэ һурахаяа, ажаллахаяа энэ зун ошоо. Бэшэниинь интернат-һургуулида үлэнхэй. Мүн аймагай гэгээрэлэй таһагай зуурашалгаар олон үхибүүтэй гү, али түхашаруу айлнуудай багашуул мүнөө жэлдэ абтаа.

— Үхибүүдые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ гээшэ манай гол шухала зорилго болоно, — гээд, мастерской тээшэ ошожо ябахадаа нүхэр Дагбаев хэлэбэ. — һурагшаднай гансашье класс, мастерской соогоо бэшэ. һургуулиингаа хамһабарини ажахыда ошожо хүдэлөөд, ажалай дүршэлтэй болохо байха.

Мастерскоймнай мүнөө дээрээ уйтаншаг, зэр зэбсэгээр дутамаг байна. Энэншье мэдээжэ. Хоёр-гурба һарын туршада барандниинь бүтээхэ бэрхэтэй бшуу. Оёдолой мастерской нээгдэхэнь. Тэндэ арбан машина табигданхай. Өөһэдын радиоузел, телефоной коммутатор, физикын, биологиин кабинедүүд бии. Үхибүүд һуража байгаад модоно дарханай, слесарийн, радистын, телефонистын, оёдолшын мэргэжэл шудалха юм.

Столоводонь ороходомнай, басагад аяга табагуудаа хайрсагууд сооһоо гаргажа, столнуудаа, сонхонуудаа сэбэрлэжэ байба.

— Үсэгэлдэр үхибүүднай лагерьһаа нүүжэ ерэһэн аад, бэлэдхэл хэжэ байна,—гээд директор манда ойлгуулба.—Лагерьнай тэры баруун тээ, шэбэр соо юм. Үхибүүд зундаа амархынгаа хажуугаар һуралсалай ажахыда ажаллажа, бэе махабадаа бэхижүүлээ.

һурагшаднай класс классаараа бүлэг болоно таһараад, дааһан дааһан ажалдаа ябадаг. һуралсалай ажахыда 10 гахай, 18 үхэр, тэрэнэй 9-ниинь һаамхай үнеэд, 90 тахяа, зугын 50 бүлэ гэхэ мэтэ бии. Үхибүүднай гахайшан, һаалишан, шубуушан, зүгышэн боложо хүдэлөө. Малдаа эдюулхын түлэ 60 гектар сабшалангай үбһэ ногоо хуряажа абаабди. 9 гектар шэниисэ, гаршуухэ, овёс, кукуруза тарягдаа. Мүн ашагүй ехэхэн огородтойбди. Тэндэһээ үгэрсэ, помидор, капуста, хартаабха хуряажа эхилээбди. Тонно үлүүтэй ранеткэ, 3 тонно үхэр нюдэ садһаа суглуулжа, варени шананхайбди.

Хамтын байрануудта үхибүүд хэдэ хэдээрээ байдаг юм. Адлихан оронууд сэбэрхэн одеялнуудаар саб байса хушагдаатай, тумбочка, стул гэхэ мэтэ хажуулань табяатай. һурагшад өөһэдөө полоо угаадаг, байраяа сэбэрлэдэг, агиг сэбэрые сахидаг байна,—гэжэ Бадра Эрдынеевич мэдүүлнэ.

Зураг дээрэ: Заиграйн аймагай Шулуутайн интернат-һургуули.

А. Бадаевай, фото, текст.

Амжалта хүсэнэбди

Эхэ оронойнай тоо томшоггүй олон һургуулида, тэрэ тоодо манай Бурят оронойшье олон зуугаад һургуулида, мүнөөдэр түрүүшын хонхо жэнгиржэ, һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ. Тиигэжэ ажабайдалтай һургуулиин холбооe бэхижүүлхэ, арадай гэгээрэлые саашадань хүгжөөхэ түүхэтэ Хуули бэелүүлэгдэжэ захалхань. Тиимэһээ һургуулинуудай шэнэ оршон байдалда хүдэлжэ, совет үхибүүдые эрдэмдэшье, ажалдашье адли тэгшээр һургаха болоно. Залуу үетэниие иигэжэ һургаха гээшэ тоншье һайшаалтай. Эгээ иимэһээ бидэ түрэлхид шэнэ Хуулиие үнэн сэдьхэлһээ һайшаажа, баяртайгаар угтаабди.

Иимэ холын хараатай, сэсэн хэмжээ-ябуулга хараалһанайнь түлөө түрэл Коммунистическэ партидаа, Советскэ правительстводаа гүнзэгы баясхалан хүргэнэбди. Үхибүүднай һургуули дүүргэхэдээ эрдэмтэй, ажалша бэрхэ хүнүүд боложо гараха гэжэ һанахада, ехэл баясамаар даа.

Эгээ иимэһээ шэнэ Хуулиие бэелүүлжэ эхилһэн манай хүндэтэ багшанарай, арадай гэгээрэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй ехэ амжалта туйлахыень хүсэе.

Х. Бардуева, һурагшадай эхэ.

Баяр омогорхол үүсхэнэ

Би 1957 ондо дунда һургуули дүүргээ һэм. Тиихэдэ 10-дахиие дүүргэгшэд бүхы классаараа комсомолой путёвкоор колхоздо ошожо, хоёр жэлэй турша соо хүдэлхөөр шиидээ һэн.

Теэд колхоздо ошон гэхэдээ би юушье хэжэ шадахагүй байшоо бэлэйб. Юундэб гэхэдэ, манай һуража байха үедэ һурагшад амаралтын үдэр лэ колхозой үбһэ, таряа гү, али хартаабха хуряалгада хабаадажа, үглөөнһөө үдэшэ болотор ябаһан хэбэртэй болоод ерэдэг байгаа бшуу.

һаяшаг болотор зарим нэгэн муу һурадаг һурагшанарта: «Номоо үзэхөө залхуурнаш. Муугаар һураа һаа—колхоздо ошожо, шорой соо умбахадаа һанаа орохо һэнши» гэжэ багшанарай зүгһөөшье хэлэдэг ушар бии байгаа. Колхоздо һуудаг гэртэхинтэй бэшэл һаа, һургуулиин үхибүүд хүдөө ажал тухай юушье мэдэхэгүй байгаа ха юм. Бишье тиимэл байгааб. Хоёр жэлэй туршада хүдэлхэдөө, мал ажал болон колхозой бусад ажалтай танилсан, өөрөө хүдэлжэ шадаха болооб, тиигэһэндээл Улан-Удын багшанарай институтда орохо эрхэ оложо, мүнөө студентка болонхойб.

Энэ жэлһээ һургуулинуудай 1—5 классууд шэнэ программаар һуража эхилхэнь гэжэ дуулахадаа ехээр баярлааб.

Ц. Батоцыренова.

Багшанарай нангин уялга

«Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ, орон дотороо арадай гэгээрэлые саашадань хүгжөөхэ тухай» Хуулиин үндэһөөр аймаг доторнай эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри хэгдээ. Ажалай онол дүршэлтэйгөөр һурагшадые хүмүүжүүлхэ гээшэ һургуули бүхэнэй нангин уялга болоно.

Манай аймагай һургуулинууд муу бэшэ бэлэдхэлтэйгээр һуралсалайнгаа шэнэ жэлые угтаба. һургуулинуудай, багшанарай гэр байрада заһабари хэгдээ, парта, стол гэхэ мэтэ сэбэрээр шэрдэгдээ. Үбэлдөө хүрэхэ түлеэн бэлдэгдээд, ехэнхинь шэрэгдэжэ асарагдаа. һургуулинуудай багшанараар гол түлэб хангагданхай. Англи хэлэ зааха хүнүүд, эхин һургуулиин багшанар лэ дуталдана.

Үнгэрэгшэ зундаа үхибүүдэй амаралтада ехэхэн анхарал хандуулагдаа. Ажал амаралта хоёрые зүбөөр холбожо бэелүүлһэн байнабди. һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд хаа хаанагүй эмхидхэгдээ. Хориин, Хасууртайн дунда, Онинборско, Үдын, Тээгдын долоон жэлэй һургуулинуудта тиимэ бригаданууд эмх[идхэгдэжэ]... һурагшадынь амархынгаа хажу[уга]... һэ тэжээл бэлэдхэлсэһэн, огор[од]... ургуулалсаһан, шубуу харууһа[л]... ха. Хориин дунда һургуулиин спортын зал баряа. Онинборско [долоон] жэлэй һургуулиинхид типовой ма[стерской]... Тээгдын һургуулиин һурагшад[ай] байха хамтын байра (интернат) леспромхозой туһаламжаар бари[гданх]ай.

Зарим һургуулинуудта кабинет [бай]хаха байранууд дуталдана. Шэ[нэ бари]лгануудые барилгада, хүушан б[айранууд]ые ургэдхэлгэдэ колхоз, совх[оз]... предприятинууд ашагүйхэн туһа [хүргэжэ] шадаха байна.

Аймагай арадай гэгээрэлэй х[үдэлмэри]лэгшэд бүхы дутагдалнуудаа [усадхажа,] политехническэ һуралсал бэелүү[лжэ, һу]рагшадые ажалда дуратайгаар [хүмүү]жүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа [хандуул]хань лабтай.

Г. До[...], Хориин аймОНО-[...]

Эдээнһээ жэшээ абамаар

Улан-Удын 64-дэхи һургуулиин туршалгын талмай 1950 онһоо хойшо үргэдхэгдэжэ захалаа һэн. Бүхы талмайнь хэдэн хуби болгогдожо хубаагдаад, яблониин 30 эшэ, ранеткэнүүд таригдаа. һургуулиин һурагшад садаа ехэл оролдосотойгоор харууһалдаг.

Эндэ кукуруза, лён, улаһан, горох, овёс гэхэ мэтэ олон зүйлэй ургамалнуудые тарина. Туршалгын талмай дээрэ ургуулһан шэниисэ, овёсоороо һурагшад туулай тэжээнэ. Шэниисын талмай дээрэнь 4 сортын шэниисэ таригданхай. Ургамалнуудаа һурагшад һайнаар харууһалһанай ашаар мүнөө жэлдэ баян ургаса хуряахаяа байна.

Огородой эдеэ таридаг [тал]даа хартаабха, томат жэл б[уряа] һэлгүүлжэ таридаг. Иигэжэ [тари]хада газарайнь хүрьһэн хүс[энь] зандаа үлэдэг юм. Талмай [дээрэ] сэсэгүүдэй клумба, газонууд элбэг. Хамта дээрээ 4 мянга сэсэг һуулгагданхай.

64-дэхи һургуулиин һу[рагшад] рассадаяа өөһэдөө тарижа [ургуул]даг. Туршалгын талмай дээ[рэ ап]рель һараһаа эхилжэ үдэр б[үри] хүдэлнэ.

Иигэжэ хэдэн жэлдэ һ[айнаар] ажаллаһанай ашаар һургуу[лиин] туршалгын талмайе ёһотойго[ор] гэдхэн һайжаруулжа шадаа.

А. Ег[оров].

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 64-дэхи һургуулиин туршалгын талмайе даагша Н. А. [...]на Зүүн Сибириин түмэр замай Улан-Удын отделениин һургуулинуудай [...]гиин багшанарта дүй дүршэл тухайтаа хөөрэжэ байна. А. Егоров[ой фото].

Шэнэ хуулиин үндэһөөр

Мүнөөнэй һуралсалай жэл өөрын онсо илгаатай. ССР Союзай Верховно Соведэй абаһан хуулиин ёһоор, орон соохи бүхы һургуулинуудай ажабайдалтай хэзээ хэзээнэйхиһээ нягта холбоотойгоор ажалаа ябуулжа эхилхэнь.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Улан-Удын багшанарай институдай ажалда зарим тэды хубилалтанууд хэгдэхээр хараалагданхай. Багшанар болохо хүнүүд эртээнһээ хойшо өөһэдөө ажалай дүй дүршэл олохо зэргэтэй ха юм. Тиимэһээ эндэхи студентнэр ажалай практикада ходо гараха болоно. Түүхэ болон хэлэ бэшэгэй, физико-техническэ ба бусад факультедүүдэй студентнэр зундаа колхозуудта ошожо хүдэлөө. Мүн биологиин факультедэй 1-дэхи курсынхид һуралсалай жэлэй дүүрэхсээр Байгал далайн, Шучье нуурай эрьеэр, ой тайгаар, Темлюгэй цементын завод болон үйлэдбэриин бусад предприятинуудта ябажа, һуралсалдань шухала зүйлнүүдые элбэгээр суглуулаа. Дээдэ курсын студентнэр зундаа үхибүүдэй лагерьнуудта, хүүгэдэй садуудта ошожо, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулаа.

Багшанарай институдта мүнөө жэл физико-химиин шэнэ отделени нээгдэбэ. Урдань биологиин багшанар хими заалсадаг байгаа һаа, энэ жэлһээ эхилжэ физикэ, хими зааха багшанар энэ отделенеэр бэлдэгдэхэнь. Саашадаа студентнэрэй практикые эрид һайжаруулха, болзорыень ута болгохо гэжэ хараалагданхай.

Ч. Ринчинов.

Эрид хубилалтын эхин

«һургуулитнай ямар бэлэдхэлтэйгээр һуралсалай шэнэ жэлые угтажа байнаб?»—гэһэн асуудалтайгаар хандахадамнай, городой № 1 дунда һургуулиин директор **Вульф Моисеевич Дергин** иимэ харюу үгэбэ:

— Эхилжэ байгаа һуралсалай жэл ажабайдалтай һургуулиин холбооe бэхижүүлхэ, саашадань хүгжөөхэ байһаниинь мэдээжэ. һургуулимнай бараг бэлэдхэлтэйгээр һуралсалай жэлые угтаа. һургуулиин, классуудай, элдэб янзын кабинедүүдэй заһабарилгада хараалагдаһан 40 мянган түхэригые гүйсэд хэрэглээбди. Шэнээр сагаадагдаһан ханатай, шэнээр шэрдэгдэһэн палаахатай, партануудтай, самбарнуудтай уужам һаруул классууд, кабинет, залнуудтаа һурагшад оробо. Заһабарилгын хүдэлмэридэ һурагшадаймнай түрэлхид ехэ туһа хүргөө. Угааха, шэрдэхэ, сагаадаха гэхэ мэтын ехэнхи ажалые үхибүүдэй гэртэхин хэлсээ. Тиигэһэндэнь бидэ ехэл баяртайбди.

Энэ зун шэнэ автокласс барижа захалаабди. Тэдэнээ октябриин нэгэн багаар дүүргэхэ лаабзабди. Энэ барилгада һурагшадай ажалай зургаан бригада хүдэлнэ. Автокласс соомнай гурбан автомашина байха. Тэдэниие арбадахи классайхид багша Климовских гэгшын хүтэлбэри доро үзэжэ гараха юм. Мүн энэ жэлдэ теплицын барилга дүүргэхэ түсэбтэйбди. Теплицынгээ хүсэд баригдаашьедүй һаа, үнгэрэгшэ хабар тэрээн соогоо яһала һайнаар ажаллажа, һургуулиингаа огородые рассадаар хангаһан, заримыень худалдаһаншье байха. Ерэхэ хабар бүри олон рассадатай болохол байхабди.

Мүнөө һургуулимнай 9 кабинедтэй. Тэрэ тоодо физикын, химиин, биологиин, машина үзэхэ, гэрэй ажал эрхилхэ кабинедүүд, дарханай ба слесарна мастерскойнууд бии. Гэрэй ажал эрхилхэ кабинет соо оёдолой 25 машина тодхогдонхой. Үнгэрэгшэ жэлдэ юһэдэхи класс дүүргэһэн 60 басагад дүрбэдэхи, табадахи разрядай оёдолшод боложо гараа. һуралсалай 7 кабинет хүсэндөө оруулагдажа нээгдэхэ. Мүнөө кабинедүүдтэ 11 мянган түхэригэй элдэб янзын хэрэгсэл абаабди. Энэ жэл һургуулимнай кабинедэй системэдэ бүрин орожо шадахаар. Мүн шэнэ столово һургуули соогоо нээнхэйбди. Мүнөө үхибүүд дуратай сагтаа халуун умда, эдэ абаха аргатай болоо.

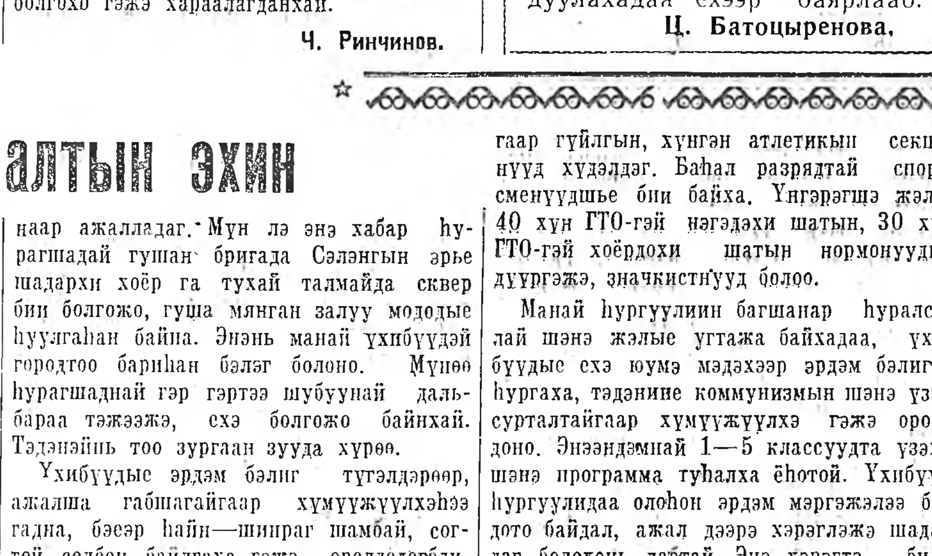
һурагшадые эрдэм номдо һургахынгаа хажуугаар ажал хүдэлмэридэ дүршэл ехэтэйгээр хүмүүжүүлхэ ёһотой гэһэн партиингаа, засаг түрынгөө заабариие манай багшанар бэелүүлхэ гэжэ оролдоно. Тиимэһээ һургууляа арад ниитэтэй, ажабайдалтай бүри нягта холбоотой болгохын түлөө бултадаа тэмсэнэбди. Иимэ зорилготойгоор һурагшаднай завод, фабриканууд болон үйлэдбэриин ондоошье газарнуудаар ябадаг байгаа. Ажалай түрүүшүүлые, бусад хүдэлмэрищэдые һургуулидаа урижа, ажал тухайнь хөөрүүлдэг, танилсуулдаг байгаабди. Үхибүүднайшье баһал уритэй үлэдэггүй, тэдээндээ ошожо наада табидаг һэн. Ажалша зон һурагшад хоёрой хоорондоо харилсаатай байхадань, үхибүүдэй һуралсалда, зүбөөр хүмүүжэлгэдэ, ажалай дүршэлтэй болохолгодо ехэ туһатай гэжэ бидэ ойлгообди.

һурагшаднай өөһэдөө баһал ажал хэдэг юм. Үнгэрэгшэ хабар манай һургуулиин һурагшадай хоёр бригада Иволгын аймагай Ошурково тосхондо огородой эдеэ тарилсажа, һара хахад соо хүдэлөө һэн. Тэдэнэр газарай бүхы ажал (һуулгалга, уһалалга г. м.) хэдэг байһан юм. Тэрэ хоёр бригадада хүдэлһэн жаран һурагшад ажалда бага бэшэ дүршэлтэй боложо байһанаа харуулаа. Үхибүүднай һургуулиингаа дэргэдэхи туршалгын участок дээрэшье һайнаар ажалладаг. Мүн лэ энэ хабар һурагшадай гушан бригада Сэлэнгын эрье шадархи хоёр га тухай талмайда сквер бии болгожо, гушан мянган залуу мододые һуулгаһан байна. Энэнь манай үхибүүдэй городтоо бариһан бэлэг болоно. Мүнөө һурагшаднай гэр гэртээ шубуунай дальбараа тэжээжэ, ехэ болгожо байнхай. Тэдэнэйнь тоо зургаан зууда хүрөө.

Үхибүүдые эрдэм бэлиг түгэлдэрөөр, ажалша габшагайгаар хүмүүжүүлхэһээ гадна, бэеэр һайн—шиираг шамбай, согтой солбон байлгаха гэжэ оролдодогбди. һургуулимнай физкультурын уужам ехэ залтай юм. Тэндэ волейбол, баскетбол наадаха талмайханууд, гимнастическа болон бусад снарядууд бии. Волейболой, баскетболой, сагын, гимнастикын, конькигаар гүйлгын, хүнгэн атлетикын секцинүүд хүдэлдэг. Баһал разрядтай спортсменүүдшье бии байха. Үнгэрэгшэ жэлдэ 40 хүн ГТО-гэй нэгэдэхи шатын, 30 хүн ГТО-гэй хоёрдохи шатын нормонуудые дүүргэжэ, значкистнүүд болоо.

Манай һургуулиин багшанар һуралсалай шэнэ жэлые угтажа байхадаа, үхибүүдые ехэ юумэ мэдэхээр эрдэм бэлигтэ һургаха, тэдэниие коммунизмын шэнэ үзэл сурталтайгаар хүмүүжүүлхэ гэжэ оролдоно. Энээндэмнай 1—5 классуудта үзэхэ шэнэ программа туһалха ёһотой. Үхибүүд һургуулидаа олоһон эрдэм мэргэжэлээ бодото байдал, ажал дээрэ хэрэглэжэ шададаг болохонь лабтай. Энэ хэрэгтэ бидэ багшанар, бүхы хаба шадалаа, дүй дүршэлөө зорюулха ёһотойбди»—гээд Вульф Моисеевич хөөрөөгөө дүүргэбэ.

Б. Найдаров бэшэжэ абаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын 35-дахи һургуулиин туршалгын талмайда 6-дахи классай һурагшад ранеткэ суглуулжа байна. А. Шаверэй фото.

Шэнэ эрхэ байдалда

Байгаалиин ургуулһан нэмжээ ногоон нарһадай забһараар, тарижа ургуулһан элдэб мододой саана хоёр дабхар томо шулуун байшан намарай хурса наранда ялабхин сайрана. Тэдэнэй нюур талаарнь, сэсэгүүд үнгөө буляалдан толоржо, хүнэй сэдьхэл эльбэн, таалан байна. Энэмнай Улан-Удын сэмбын фабрикын дэргэдэхи 35-дахи дунда һургуули гээшэ.

Энэ һургуули мүнөө жэлдэ урда урданайхиһаа ондоо, онсо илгаатай эрхэ байдалда хэшээлээ эхилбэ. Юуб гэхэдэ, ажабайдалтай һургуулиин холбооe бэхижүүлхэ, арадай гэгээрэлые саашадань хүгжөөхэ тухай хуулитай зохилдуулагдан арба нэгэн жэлэй болгогдонхой. Тиимэһээ юһэдэхи классай, мүн 1—5 класуудай һурагшад тиимэ һургуулиин программаар заалгахань. Юһэдэхи классайхид неделидээ 2 үдэр гэхэ гү, али 12 час сэмбын фабрикада ажаллажа байгаад һураха болоно. Тэдэнэр 12 часайнгаа 6 частань инженернүүдэй хүтэлбэреэр техническэ кабинет соо теоретическэ асуудал шудалха, нүгөөдэ 6 частань дүршэл ехэтэй хүдэлмэришэдэй ударидалгаар цехүүд соо ажаллаха байна. Тэдэнэр юрэнхы эрдэмһээ гадна, ээрэгшэдэй, нэхэгшэдэй мэргэжэлтэй боложо гараха юм.

— Ажабайдалтай һургуулиин холбооe бэхижүүлхэ болоһонтой дашарамдуулан сэмбын фабрикын үйлэдбэритэй танилсахыень багшанарые илангаяа химиин, физикын, математикын, черчениин багшанарые уялгалаабди,—гэжэ һургуулиин директор Леонид Лукич Калашников хөөрэнэ.

һурагшадаа ажалда һургаха талаар яһала ехэ юумэ хэжэ эхилһэн тухайдаа омогорхон хөөрэнэ. Ажалай хэшээлэй үедэ һурагшад слесарна, модошо дарханай мастерскойдо хүдэлхэ юм. Зундаа бэлэдхэгдэһэн 130 кубометр хюреэдэмэл модонһоо 20 кубометрынь түс мастерскойдо үгтөө. һургууляа мүн хажуудахи нарайшуулай б[...]гые тойруулан һурагшаднай [...]хэһэг элдэб модо таринхай. [Тэрэ] үедэ һурагшад 30 мянган элд[эб сэ]сэг тарижа, һайнаар ург[уулаа]. Тэрэнэй 5 мянгыень нарайш[уулай] байшанда үгэһэн байна. Сэсэг[ые] шадамараар, бэрхээр ург[ууһ]найнгаа түлөө ГорОНО-гой [маг]шаалай грамотаар шагнагдаа. [Био]логиин багша С. Ф. Мурзи[на]гай хүтэлбэреэр һургуули ша[дархи] участогта ехэ юумэ хэгдэнэ. Т[эндэ]хи багахан сад соо ранеткэ, ш[ээ]гана, малина, үхэр нюдэн, кр[ыжов]ник ургана.

Элдэб ургамалнуудые тар[иһан] участок дээрэнь ябахада угаа[л һай]ниин: томо табагай шэнээн тар[...] наран сэсэгүүд хашаа дэ[...] үлыдлэн алтарна. Ута, будүү[н] ургаһан кукуруза сэдьхэл бая[суул]на. Шэниисэ, овёс гэхэ зэргы[н о]лаата ургамалнууд муу бэшээ[р ург]анхай. Үгэрсэ, помидор, мор[ковь,] капуста; тыква, свёкло, репа, рушка болон бусад бии. [...] ехээр ургаад, эдеэшэжэ байһан[ые] мидороо бидэнтэй ябалсаһан [баг]ша Полина Кузьминична Ол[...]кова омогорхон харуулба. 200 [...] түхэригэй үгэрсэ худалдаад б[айна]ди гэжэ хөөрэнэ.

Энэ шадарай гурбан һургу[ули] (35, 20, 29-дэхи) 10 гектар [...] үгтэнхэй юм. Тэрээнэй 5 га дээ[рэ] хартаабха, капуста, зеленко [та]ригданхай. 6, 7, 8, 9-дэхи клас[с]ай һурагшад тэндэ хүдэлдэг. [Тэ]дэнэр 5 метр үргэнтэй, 40 [...] утатай шубуунай байра т[...] баряа. Тэндэ мүнөө жэл нугаһа[н] 400 дальбараа дэгжээгдэжэ б[айна].

— Залуу үетэниие эрдэ[м] ажалда тэгшэ бэрхээр һурга[ха] тула иимэ юумэ хэжэ байна[бди]. Энэмнай түрүүшын лэ алха[м] шэ,—гэжэ Леонид Лукич хөө[рэнэ].

һуралсалай шэнэ жэлдэ гү[йсэд] бэлэн болоһон энэ һургуули ү[ү]дэнүүдээ мүнөөдэр сэлижэ, класста һурадаг мянгаад һура[гша]даа хүлеэн абаба. Ш. Нимбу[ев].

Бурят орондоо шубуу олоор үсхэбэрилдэг болое!

Манай асуудалнуудта иигэжэ харюусаа

РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын шубуу үсхэбэрилхэ главна управлениин консультант, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат, Социалистическэ Ажалай Герой Антон Андреевич Крикун республикымнай ...ы колхозуудаар ябажа хараа. ...ы асуудалда харюусахыень манай корреспондент нүхэр Крикунда ...даба.

Асуудал: Шубуу үсхэбэрилхэ хэрэг манай республикада ямараар ...игдаһан байнаб, һанамжаяа хэлэт.

Харюу: Энээндэ дуратайгаар харюусаха байнаб. Республикада... ...й байха үедөө зарим колхозуудаар ябааб. Гэдэнэр ажахын бусад ...бари эрхилхэтэйгээ хамта шубуу үсхэбэрилдэг байна. Байкалоғдарын, Баргажанай, Түнхэнэй ...аймагуудай колхозуудай хэр зэргэ шубуу үсхэбэрилжэ байһаниие ...хараа. Сэхыень хэлэхэдэ, балай ...юумэн хомор даа. Дутуу дун...нуудынь шоунгүй хэлэбэл дээрэ. Эндэ хэлэгдэһэн колхозууд шубуу ...үсхэбэрилхэ тухайда анхарал табинагүй гэжэ һанамаар. Энэ асуудал ...тойгоор шиидхэхэ гэжэ хэншье ...олдоногүй.

Абаһаар харахада шубуудай ти...ой һайн байра баригдаагүй. ...ол тэжээл тухайшье һайса бо...жологдоогүй. Илангаяа витамин ехэтэй тэжээл дутамаг. Республикада нуур һужаагууд олон. ...шье хадань тэндэ шубуудта ...эд хүрэхөөр тэжээл байхагүй. ...абол шубуудай эдихэ ургамалнуудые тэндэ тариха шухала. Нуур һужаагуудта заалһаа тиимэ ургамалнуудые тариха гэжэ сэхэ хэлэхэ болохогүй. Энээниие зүбөөр шиидхэхын тулада тусхай мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдэхэ хэрэгтэй. Ми... һанахада, республикын нуур һужаагуудта Канадада таригдадаг ...гэ жэлэй барайгар тарибал зохистой. Гүйхэн уһатай газарта һайгар ургадаг. Таряад байхада иимэ ...айгар нугаһадташье хүрэхэ, да... тарихашье үрэһэ угэхэ байха.

Асуудал: Танай һанахада, Кабанскын шубуунай совхозой хүдэлмэридэ ямар гол дутагдалнууд бии гэшэб?

Харюу: Совхозые түрүүлэн бии болгоходоо таарамжатай газарыень ...огүй. Совхоз хуурай газарта тогтоогдонхой. Харин уһа нуургай газартал байха ёһотой гээшэ аабдаа. Шубуудайнь байра уһанһаа хажуу ...шээ хахад модо газарта, үндэр ...е дээрэ баригданхай. Кабанскын совхоздо бэеэ хүсэһэн нугаһадые ...анда туужа абаашадаг, һөөргэнь ...хин асардаг заншалтай. Ходо ...шэ тиишэнь туужа, намнажа байхада үндэгэ үсөөнөөр гаргаха, шубууд сагһаа урид гуужаха байна. Иимэ байдал совхоздо түргэн ...алхахын зорилгоор нугаһадай ...айрын хажуугаар хахад модо утатай канава татаха байгаа. Энэ ушарта уһанайнгаа шубуудые ...һаар хангажа болохо.

Шубуудайнгаа байрануудһаа хэды модо газарта совхозой контора баригданхай. Хүтэлбэрилэгшэд гол ажалһаа холо байхадаа һайн байхагүй. Совхозой директор, бусад хүтэлбэрилхы тушаалтад ёһотой ажалдаа дүтэ, ажал хүдэлмэриень ходо шалгажа, дутуу дундыень усадхажа байха уялгатай. Миил холын айлшад болоо һаань, юун болохо гээшэб.

Уһанай шубуудые үсхэбэрилхэ хэрэгтэ элдэб тааруугүй ябадал гаргажа болохогүй. Нугаһад лэ хадань бага байхаһаань хойшо уһан соо байлгаха ёһотой гэжэ зарим нүхэд һанана ха. Тиимэ юумэн байхагүй. Нугаһадые һайса дэгжээгээд, һужааг нуурнуудта табихын тула ехэ оролдолго гаргаха хэрэгтэй.

Шубуудта витамин ехэтэй, илангаяа киротин ехэтэй тэжээл бэлдэхэ шухала. Кабанскын совхозой бригадир нүхэр Андреев анхарал табимаар үүсхэл гаргаа. Нуур һужаагуудта ургадаг уһанай ургамалнуудые шубуудта үбэлдөө эдюулхэеэ суглуулха гэжэ тэрэ дурадхаа.

Нүхэр Андреевэй дурадхал яахадаа анхарал табимаар бэ? Хэнэйшье мэдэһээр ряска силослэжэ болохогүй, хатаахадашье муу. Энэ ургамалай шанарые муудуулангүй үбэл хадалгаха арга нүхэр Андреев дурадхаба. Гүйхэн уһатай нуур һужаагта жэжэ забһартайгаар хорёо барихадань, тэндэ аалихан ряска суглардаг. Үбэлдөө тэрэнэй хүрэшэхэгүйн тулада гүнзэгырүүлжэ нүхэнүүдые малтажа болохо. Иимэ арга хэрэглэхэдэшье бэлэн, ашаг туһатайшье байна.

Асуудал: Шубуунай фермэһээ эрэ тахяануудые хөлодуулхада үндэгэн үсөөнөөр абтадаг гэжэ шубуу үсхэбэрилдэг зарим хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, колхозой хүтэлбэрилэгшэд һанадаг. Тиимэ гээшэ гү?

Харюу: Иимэ бодол зүбтэй бэшэ. Юрэнхыдөө шубуудые илгаха, иишэ тиишэнь туухада үндэгэнэй гараса нүлөөлдэг. Энэмнай саг зуурын ушар ха юм даа. Зүгөөр эрэ тахяануудые илгажа холодуулхада тахяа үндэгэлхээ болишохогүй. Эрэ тахяашьегүйгөөр хоолдо хэрэглэхэ олон үндэгэ абажа болохо. Харин дальбараа болгохоёо хэрэглэхэ үндэгэн болоходоо ондоо байха. Энэ ушарта эхэ тахяануудтаяа суг зоотехническэ нормын ёһоор эрэ тахяа байлгаха шухала.

Эрэ тахяануудые ажахыда барихань бэрхэшээлтэй гэжэ шубуушад һайса мэдэхэ байха. Тэдэнэр хоорондоо ходо наншалдадаг, аласалдадаг гээшэ. Энээниие болюулхын тула табсантаһан һууринуудые тэдээндэ хэхэдэ һайн. Наншалдаад намнуулһан эрэ тахяагай ондоо һуури дээрэ ошоходо, нүгөөдэнь гансата намнахаяа болишодог.

Асуудал: Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд саашадаа ямар асуудалнуудта анхарал табиха ёһотойб?

Харюу: Шубуу үсхэбэрилгэ ашаг олзотой болгохын зорилгоор һайн эхэ тахяануудые бариха шухала. Мүн витамин ехэтэй тэжээл элбэг хүрэхөөр бэлдэхэ, ажал хэрэгтээ дуратай шубуушадые табиха хэрэгтэй. Зарим ушарта шубуудые оройдоо мэдэхэгүй, мэргэжэлгүй хүнүүд фермэнүүдтэ эльгээгдэдэг.

Бурядай АССР-эй хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд уһанай шубуу—нугаһануудые олоор үсхэбэрилхэ зорилго табяа. Энэмнай гүрэн турын ехэ удхашанартай хэрэг гээшэ. Ажалшад лэ ехэ мяха абаха ха юм. Колхоз бүхэн шубуу үсхэбэрилхэ аргатай. Зүгөөр хэмгүй олоор абаһаар үсхэбэрилхэ гэжэ бодолтогүй. Даб дээрэ колхоз бүхэн 3—4 мянган нугаһатай болобол һайн. Саашадаа дүй дүршэлтэй болоод, олон нугаһатай болохоор байха. Тиигэжэ нуур һужаагуудаар элбэг республикатнай уһанай шубуудай нютаг болохо байна.

Зураг дээрэ: эрдэмтэн Крикун шубуу үсхэбэрилэгшэдэй семинарта хабаадагшадтай хөөрэлдэжэ байна.
А. Мантаевай фото.

Нүхэдөө амаралтадань үдэшэбэ

Улан-Удэ городой хэлхеэ холбооной конторын хүдэлмэрилэгшэд олон удаан жэлдэ үнэн сэхээр ажаллаһан нүхэдэйнгөө амаралтада гарахадань хүндэтэйгөөр үдэшэдэг заншалтай юм.

Һаяшаг республикын хэлхеэ холбооной управлениин улаан буланда хүн зон олоороо сугларжа, Валентина Мироновна Попова, Валентина Осоновна Какаулина гэгшэдые пенсидэ гараха болоһонтойнь дашарамдуулан амаршалһан байна. Городой хэлхеэ холбооной конторын партийна организациин зүгһөө нүхэр Новак, профсоюзай организациин зүгһөө нүхэр Убугунов амаршалгын үгэ хэлээ.

Баярай суглаанда ерэгшэдэй нэрьемэ альга ташалган доро нүхэр Попова, Какаулина гэгшэдтэ хэлхеэ холбооной конторын дирекциин, партийна, профсоюзна организациин хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаба. Пенсидэ гарагшад хэлхеэ холбооной системэдэ олон жэл удаагаар үнэн сэхээр ажаллажа, һайнаар амарха эрхэтэй болоһон байна. Жэшээнь, Валентина Мироновна Попова шударгы ажалайнгаа түлөө Ажалай Улаан тугай орденоор, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй президиумэй грамотануудаар шагнагдаһаа гадна, республикын хэлхеэ холбооной управлениин зүгһөө мүн лэ олон дахин элдэб шанда хүртэһэн юм.

Нүхэр Попова баярай суглаанда үгэ хэлэхэ зуураа, совет хүнүүдтэ эсэгэ ёһоной анхарал хандуулдагайнь түлөө парти, правительстводаа баясхалан хүргөө.

Х. Николаев.

Багшанарай звено

Курумканай аймагай Аллын долоон жэлэй һургуулиин багшанар, хамтадаа 9 хүн үбһэ хуряалгын үедэ нэгэ звено эмхидхэжэ, Танхилай гэжэ газарта үбһэ сабшахаар гараһан юм. Эдэнэр арбаад хоногой туршада 450 центнер үбһэ хуряажа абаба. Мүнөө эдэнэр 20 гектарай үбһэ сабшаад, тэрэнээ тармажа һүрилөөд колхоздо тушаахань.

Ц. Будаев.

Эд бараан хомор

Түнхэнэй аймагай Туранай сельпогой 2-дохи магазинда эд бараан хомор байдаг. Ямар нэгэ эд бараа абахын тула заримдаа Эрхүү, Улан-Удэ город захиха баатай болодоно.

Магазиндань 2-3 үнгын полотноһоо ондоо бүд байхагүй. Оёгдомол хубсаһан оройдоо асарагданагүй. Үхибүүдэй хубсаһан, эхэнэрэй пальто, костюм, платье гэхэ мэтэ наймаалагданагүй. Мүн амһарта, хүнжэл, покрывало, химда сэнтэй элдэб янзын бүд (жэшээлхэдэ, ситец, сатин) үнинэй асарагданагүй.

В. Ангархаева.

Зураг дээрэ: мүнөөдэр түрүүшынхеэ һургуулида ороһон үхибүүд.
З: Веснинагай фото.

Аха дүү арадуудай национальна барилдаан тухай

Манай орондо ажаһуудаг элдэб яһанай аха дүү арадууд янза бүриин спорт эрхилхынгээ хажуугаар национальна барилдаанда ехэ анхарал хандуулдаг байна. Энэнь СССР-эй арадуудай хоёрдохи спартакиадын Москвада болохо үедэ элеэр харагдаба.

Спартакиадын программын ёһоор эмхидхэгдэһэн союзна республика бүхэнэй национальна барилдаае Москвагай ажалшад, олон тоото айлшад һонирхон хараһан байна. Национальна барилдаа харуулагшадай мүрысөөндэ Азербайджанай, Туркмениин, Узбекистанай, Грузиин, Армениин, Казахстанай, Таджикистанай, Молдавиин, Россин Федерациин, мүн бусадшье союзна республикануудай түлөөлэгшэд хабаадалсаһан байна.

Союзна республикануудай барилдаашадай парадай һүүлээр Туркмениин ССР-эй барилдаашан республикын чемпион Мамед Гельдиев, Ашхабадай областиин чемпион Турды Гельдиев гэгшэд ковер дээрэ гараа. Национальна инструментын ханхинаан доро «Гулеш» гэжэ барилдаанай болоходо Азербайджанай республикын чемпион Гаджиев, нэгэдэхи разрядай барилдаашан Гумбатов гэгшэд хүсэ шадалаа үзэлсэһэн байна. Азербайджанда энээнэй урда тээ национальна барилдаанай болоходо Иранай, Турциин, Грузиин барилдаашад хабаадалсаһан юм.

Узбекистанайхид «Кураш» гэжэ барилдаагаа ферганай, бухарагай гуримаар үнгэргэбэ. Энэ уулзалгада Гултура Тулаев, Шарик Нурматов, Халил Бигматов гэгшэд хабаадалсаа.

Национальна тэрлиг үмдэһэн Таджигай түлөөлэгшэд «Чушкин Черил» гэжэ барилдаа харуулхадаа ехэ шуран бэрхэ байһанаа гэршэлээ. «Чехе», «Чидоубо» гэжэ барилдаа харуулһан грузиинхид һонирхолтойгоор тулалдаа. Барилдаанай гуримай ёһоор 3—5 секундын турша соо газарта хэбтэһэн хүниинь диилдэһэн дээрэ тоологдохо юм. «Чидаубо» гэжэ барилдаанда Грузиин олон дахин чемпион, СССР-эй спортын мастер С. Майсурадзе, «Самбо» гэжэ барилдаагаар СССР-тэ түрүү һуури эзэлһэн спортын мастер Антон Зарбаури, спортын мастернууд Анзбр Кикнадзе, Сулашвили гэгшэд хабаадалсаа.

«Казахша Куреш» гэжэ барилдаан мүн лэ һонирхолтойгоор үнгэрһэн байна. Национальна хубсаһа үмдэһэн 1958 оной Казахстанай чемпион Джакен Татиев, хүндэ бэетэй чемпион Сакатай Аманжоглс гэгшэд тус барилдаае харуулба.

«Кох» гэжэ армян арадай барилдаанда Советскэ Союзай чемпион, СССР-эй спортын мастер Георгий Туманян, Армениин чемпион Карлен Туманян гэгшэд хабаадалсаа. «Трынта» гэжэ барилдаан Молдавска ССР-тэ ехээр дэлгэрэнхэй юм. Энэ барилдаае Молдавиин чемпион, СССР-эй спортын мастер Д. Абаера, республикын бэрхэ барилдаашан Д. Тирон харуулһан байна.

Национальна барилдаанда Россин Федерациһаа мүн лэ олон хүн хабаадаа. Тэдэнэрэй дунда Башкирай АССР-эй бэрхэ барилдаашан, СССР-эй спортын мастер Харис Юсупов, Раис Юсупов, Бурядай барилдаашад Батожап Дашиев, Гомбожап Будаев «Самбо» гэжэ барилдаагаар СССР доторoo түрүү һууринуудай нэгые эзэлһэн Ленинградай түлөөлэгшэ, спортын мастер Борис Климович, Москва городой чемпион, спортын мастер Юрий Зайцев гэгшэд бии.

Спортын суута мастернууд, тэрэ тоодо СССР-эй габьяата мастер, СССР-эй габьяата тренер Иван Васильев (Ленинград), спортын мастер Николай Масолкин (Москва) гэгшэд «Самбо» гэжэ барилдаанай гуримые сугларагшадта харуулһан байна.

Аха дүү Союзна республикануудай шуран ...анга барилдаашад өөһэдынгөө хүсэ шадалые Москвагай «Сокольникидахи» культура, амаралтын паркда, Москвагай областиин Горькиин нэрэмжэтэ колхоздо, Лихачевой нэрэмжэтэ автозаводой хүдэлмэришэдтэ, СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудые харуулһан выставкэдэ, мүн бусадшье газарнуудта харуулаа.

Үргэн уужам Эхэ оронойнгоо зүг бүхэнһөө ерэһэн союзна республикануудай шуран бэрхэ барилдаашадые хүнүүд хаа хаанагүй һонирхон хараһан байна. Союзна республика бүхэнэй национальна спорт харуулһан һүүлшын хэмжээ-ябуулга түрүүшынхеэ эмхидхэгдэһэн байна. Иимэрхүү хэмжээ-ябуулгануудые саашадаа саг үргэлжэ үнгэргэмөөр. Энээнтэй дашарамдуулан Бурядай бүхэ барилдаашадай мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэ, энэ барилдаанда хүнүүдые олоор хабаадуулха гээшэ тон шухала.

Н. Иванов, национальна барилдаануудта хабаадаһан судья.

Шубуу үсхэбэрилхэдэ ашаг олзо ехэтэй

—Айлшадые угтажа абагты,—гэхэ ...ан дуулдаба. Эндэ, Улан-Удын мяханай комбинадай шубуу үсхэбэрилдэг фермэдэ машинанууд ерээд байба.

—Айлшадай ерэхэдэ бидэнэр баярлабди, ябажа харагты,—гэһэн харюугай ...дуулдаба. Колхоз, совхозуудай шубуу үсхэбэрилдэг фермэнүүдэй хүдэлмэришэд, зоотехнигүүд болон инкубаторна станциудай түлөөлэгшэд, гүрэнэй һургуулиин ...урагшад—шубуу үсхэбэрилхэ мэргэжэлтэй болохо хүнүүд республикын шубуудай 3 үдэрэй семинарта байһанаа мяханай комбинадай нугаһадай, тахяагай фермэ ерэжэ харахаяа һанаһан байгаа. ...айлшадай дунда хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат, РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын дэргэдэхи шубуу үсхэбэрилхэ главна управлениин консультант, Социалистическэ Ажалай Герой Антон Андреевич Крикун ябалсаа.

Мяханай комбинадай шубуудай фермын ...ын зоотехник нүхэр Гожа айлшадые ...тхалсажа, ажал хүдэлмэритээ танилсуулаа.

—Манай бүхы эхэ тахяанууд нэгэ ...үүлтэрэй—ородой сагаан үүлтэрэй юм,—...эд зоотехник нэмэбэ. Манай һанахада ...үүлтэр һайн. Эхэ тахяануудынь ехэ ...тэй. Эхэ тахяа жэл соо 200 хүрэхэр үндэгэ үгэдэг, үндэгэниинишье томо. Саашадаа колхозой, совхозуудай шубуунай фермэнүүдтэ иимэ үүлтэрэй тахяа ...жэ байхаар хараалнабди.

Шубуунай байрада оромсоороо, ямар ...тэжээл хоол тахяада үгтэдэг бэ гэжэ айлшад һонирхобо.

—Шубуудта ороoһо таряа, холимол тэжээл, витамин ехэтэй элдэб тэжээл ...нэбди...

—Ногоон тэжээл үгтэнэ гү,—гэжэ нэгэн асуудал табиба.

—Үгэнгүй яахаб, заабол ногоон тэжээл нэмэлсэдэгбди. Тиигээдшье ороoһо ...ря, концентрат болон бусад хуурай тэжээл заабол норгожо, бүйлуулан зууража ...дэг. Хэрбээ фермэдэ бутаруулагдаагүй ороoһо асараа һаань, шингтүүлжэ ургуулан татаад үгтэдэг байна. Энэ ушарта витамин ехэтэй байдаг.

—Зуураһан эдеэеытнай харахые зүбшөөгыт,—гэжэ эрдэмтэн Крикун шубуушадта хандаба.

—Айлшадай шүүмжэлхэдэ таагүйшье байжа магад, хүлисэгты. Иимэ зуураһан тэжээл балай шанаргүй байха бэшэ гү? Ногоон тэжээл орой үгы тооной ха юм.

—Үгы, харагданагүй аал, ногоон яһала бии ха юм,—гэжэ эрдэмтын хэлэһэндэ харюу табяад,—гурбан хүнэг иимэ тэжээлдэ нэгэ хүнэг ногоо нэмэдэгбди,—гээд үргэлжэлүүлбэ.

—Нэгэ хүнэг зуурамал тэжээлдэ 3 хүнэг ногоо, дээшэшье хэхэ хэрэгтэй. Ногоон тиимэ хомор юм гү,—гэжэ нүхэр Крикун асуудал табиһандал шубуушад тээшэ хараба.

—Ногооншье хүрэхөөр бии, теэд тэрэнээ хэршэжэ үрдинэгүйбди. Һүхээр лэ хэршэхэдэ бэрхэ,—гэжэ басагад тодорхойлбо.

—Һүхээр гү?—гэжэ хараашад гайхаба.

—Энэ хүдэлмэри юундэ оньһожоруулна угыбта,—гээд зоотехник нүхэр Гожа тээшэ хандаба. «ДКУ» машина табяад хэдышье ногоо хэршэжэ болохол.

Тахяагай байра соогуур айлшад саашаа ябаба.

Шубуудай һууха һуури хэхэдээ нарин һургаагуудые хэхэ байгаа, тиихэдэ тахяа һабараараа адхажа бариха, һууханшье зохид байха.

—Эдэ һууринуудые монсогороор бэшэ, харин самсаалтайгаар хэбэл һайн.

—Хана руу дээшэнь налуулжа хэбэл һайн—гэжэ харагшад дурадхаба.

Айлшад дутагдалнуудыень шүүмжэлжэ, эрилтэ ехэтэйхэн байба. Бүхы һайн зүйлнүүдыень тэмдэглээд, гайхажа байнгүйгөөр дутагдалнууд тухайнь хэлэбэ.

Тахяагай дальбараануудай байра соо табигдаһан уһалха түхеэрэлгэнүүдынь һайшаабагүй.

—Юундэ иимэ багахануудаар хэгдээб? Шубуушад тэдээнһээ холодонгүй хоо хажуудань байгаад, уһа нэмэжэ байха болонол. Тээ тэрэ газаа байгаашадые үнэгүй һайнаар хэхэ байгаа. Яаһан ехэ түмэр ороо гээшэб. Тэрэнэй орондо модоор таһагхануудые хэхэдэшье болохо һэн. Юумэнэй үнэ сэн багатай байхыень бодолсохо хэрэгтэй.

Эдэ һанамжануудыень фермынхид зүбшөөбэ.

—Тахяанууд хэр хүшэ шадал һайнтайб гэжэ үзэел,—гээд семинарта хабаадагша нэгэ хүн тахяа баряад хэлэбэ.

—Энэ эхэ тахяа оройдоо таба һаратай,—гэжэ нүхэр Гожа хэлэбэ.

Нээрээшье тэрэ тахяань мяхалиг, хүшэ шадал һайнтай байгаа.

—Хоёр килограмм тухай шэгнүүртэй. Иимэ наһатай тахяада һайн лэ гээшэ,—гэжэ тахяа ургэжэ үзэһэн хүнүүд сэгнэлтэ үгэбэ.

—Тахяагай наһан тухай мүнөө хэлэбэл зүйтэй. Фермымнай бүхы тахяанууд залуу. Жэл бүхэндэ эхэ тахяануудайнгаа 70 процентые залуунуудаар һэлгэдэг байхаар шиидээбди,—гээд шубуушад хэлэбэ.

—Зүб лэ даа. Тахяа фермэдэ удаан барихада ашаг олзо үгэхэгүй. Хэрбээ түрүүшынгээ жэлдэ зуун үндэгэ гаргаа һаа, хоёрдохидоо—80, гурбадахи жэлдээ—70-ые, бүришье үсөөниие гаргаха. Шубуушад энээниие мэдэжэ абаха ёһотой,—гэжэ нүхэр Крикун тэмдэглэбэ.

—Манай залуу тахяанууд үндэгэлжэ эхилээ,—гэжэ нэгэ шубуушан хэлээ. Тиихэдээ залуу тахяануудые һайнаар харууһалдагбди гэхээ һанаһан байгаа ха. Зүгөөр айлшад балай хэбэргүйгөөр шагнаба.

—Таба һаратай болоогүй аад лэ тахяа үндэгэлжэ эхилээ һаа муу гээшэ. Иимэ тахяанууд саашадаа олон үндэгэ гаргахагүй.

Шубуунай байрада дүтэхэнэ хэгдэһэн хүшалтатагай һүүдэр газарые айлшад һонирхобо.

—Энээниисл халан абамаар байна. Зундаа шубууд һүүдэр доро орожо хорохо. Тэндээ хоноходоншье агаар сэбэр байха бшуу.

Тахяагай бэлшэдэг газар хараха һанал айлшадта түрэбэ.

Удаань абаһаар нэгэ талмайда, һүүлээрнь үшөө ондоо халта ногооржо байһан газарта эзэд айлшадые абаашажа харуулаа. Тиихэдэнь алинииншье харагшадай һанамжада таарабагүй.

—Эдээндэ үбһэ ногооншье үгы, ямар бэлшээри гээшэб? Таанад, бидэшье бэлшээреэ һайжаруулха байгаабди. Эдэнээ хахалаад, олон жэлэй ногоо тарихада болохол.

—Зай, мүнөө Камышевое нуур ошожо, нугаһанай фермэ хараябди гээд, нүхэр Гожа айлшадые уриба.

Тэндэһээ харахада нуур хулһатай бэшэ, харин сагааржа байба. 3700 толгой залуу, 3700 толгой бэеэ хүсэһэн нугаһад исалжа байба. Зундаа байхаар хэгдэһэн һүүдэрнүүд уһандаа дүтэхэнэ, һайнааршье түхеэрэгдэнхэй.

—Эдэнээ даншье элбэгээр эдеэлүүлнэ хат. Залуу тахяануудта иимэ ехээр малай гэдэһэ дотор, һэбидэһэ буйлаад үгэжэ болохо юм аал? Эды наһатайдаа эдэмнай үндэгэлхэгүй бшуу—гэжэ нүхэр Крикун хэлээ.

Иимэ хөөрэлдөөнэй болојо байхада һүүдэр доро байһан жэжэхэн үндэгэ нэгэн абажа харуулба.

—Танай рационоор эдюулхэдэ иимэл ха юм даа. Удааруулангүй иимэ тэжээлээ багаар үгэдэг болохо хэрэгтэй,—гэжэ эрдэмтэн тэмдэглээ.

Айлшадта нугаһашад саашанхи ажал тухайгаа хөөрэжэ үгөө. Жэлэй эсэстэ фермэдэ 10 мянгаад гаран нугаһатай болохо. Нэгэшье нугаһа талаар гарзалуулангүй, тоо толгойень түргөөр олошоруулха зорилго табина.

Айлшад нуурай эрьедэ удаан зогсожо, уһанда тамаржа ябаһан нугаһадые һайшаан хараа. Тиихэ зуураа нугаһан бүхэнһөө хэды үндэгэнэй абтаһан, нугаһанай мяханай үнэ сэн тухай хөөрэлдэбэ. Эндэхи фермын дутагдалнуудые тэмдэглээшье хадаа юрэнхы дээрээ яһала һайн, олон шубуу харууһалагдажа байна гэжэ айлшад мэдэрээ.

В. Алешина.

ИСКУССТВЕННА ҮРЭЖҮҮЛГЭ ТООНОГҮЙ

Баргажанай колхозууд долоон жэлэй туршада үнеэдэй ашаг шэмэ горьтойгоор дээшэлүүлхээр хараалланхай. Имагтал искусственна үрэжүүлгэ үргэнөөр хэрэглэжэ, үнеэдэй үүлтэр һайжаруулбал, энэ зорилго бэелүүлэгдэхэ гэжэ малшад мэдэрнэ.

Гэхэтэй хамта үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри аймагай колхозуудта хангалтагүйгөөр ябуулагдана. 1959 ондо колхозууд 2600 толгой үнеэдые искусственнаар үрэжүүлхээр түсэблэһэн юм. Тиигэжэ аймаг дотор искусственна үрэжүүлгын 8 пункт, мүн техник—үрэжүүлэгшэд бэлдэгдээ һэн. Үрэжүүлгын гүрэнэй станцишье мэргэжэлтэдээр хангагданхай.

Аймагай колхозуудта 2854 үнеэд үрэжүүлэгдээ юм. Тэдэнэй 310-ниинь лэ искусственнаар үрэжүүлэгдээ бшуу. Һүүлэй арбан хоногой туршада «Звезда», «Авангард», Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд 13—37 үнеэдые үрэжүүлһэн байна. Харин Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо оройдоо дүрбэн үнеэд үрэжүүлэгдээ. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид түрүү арга тоохоёо болёод, ? үнеэдээ зүндөө тушаалдаһан бухада табина. Гадна залуу эмэ мал үнеэдтэй сугтаа байлгагдажа, болзорһоо урид үрэжүүлэгдэшэнэ. Иимэрхүү ушар бусадшье колхозуудта үзэгдэнэ.

Хүдөө ажахын инспекциин хүдэлмэрилэгшэд, нэн түрүүндэ начальнигынь нүхэр Лисицкий, главна зоотехник нүхэр Лауль гэгшэд эдэ бүгэдые мэдэбэшье, зохихо хэмжээ абанагүй.

Искусственна үрэжүүлгэ аман дээрээ магтаад, үнэндөө энээндэ дурагүй, үлэнги бодолтой хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ хэхээр саг тулаа.

Ш. Байкалов.

Нооһо ехээр хайшалһанай түлөө

Хориин аймагай «Дружба» колхозой нэгэдэхи комплексно бригадын хонишон Дулмажап Гыпшеева 242 эхэ хонидые түрүүлжэ, 226 хурьга долоон һарын туршада абаба. Тиихэдэ колхозой бусад хонишодто орходоо эгээн ехэ нооһо хайшалһан байна. Харууһалжа байһан бүлэг хонидһоо толгой бүриин 4,353 килограмм гү, али хамта дээрээ 1353,8 килограмм нооһо хайшалжа, түсэбөө 265,8 килограммаар үлүүлһэн байна.

Түсэбһөө гадуур үлүү нооһо хайшалһанайнь түлөө колхозой правлени Дулмажап Гыпшеевада ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон 800-гаад түхэриг мүнгэ үгэбэ.

Г. Ямпилов.

Бурядай багшанарай институдай биологиин факультедэй студентнүүд һуралсалайнгаа ажахыда залаата ургамалнуудай, овощиин, кукурузын баян ургаса ургуулба. Эндэ ургаһан кукурузын үндэрынь 2 метр 30 сантиметр болоо.
Зураг дээрэ: студентнүүд кукурузын үндэрые хэмжэжэ байна.

А. Сельверовэй фото.

15 жэл хонишоноор

Дэрэстэйн «Коммунизм» колхоздо Доржи-Ханда Цыбикович Бадмахандуев арбан табадахи жэлээ хонишоноор хүдэлжэ ябана.

Үнгэрһэн энэ үе соо хонишон Доржи-Ханда 10 мянган хурьгадые түлжүүлжэ, колхозой хонин һүрэгтэ табяа юм.

— Хонишоноор ажаллаха үедөө дүрбэн миллион түхэригэй олзо колхоздоо оруулһан байхаб. Саашадаа бүришье ехэ амжалта туйлаха хүсэлэнтэйб,—гэжэ хонишон Бадмахандуев хөөрэнэ.

Жэлһээ жэлдэ ажалай жэшээ харуулдаг энэ хонишон нёдондо 100 хонин бүриһөө 124 хурьга түлжүүлжэ тушааһан юм. Мүнөө жэл 676 эхэ хонидые харууһалжа, 502 хурьга абаад, 200 толгой үрэжүүлээд байна.

Жэл бүри 100 хонин бүхэнһөө 120 гэхэ гү, али долоон жэлэй туршада 6400 хурьга түлжүүлхэ уялгатай. Мүн хонин бүриһөө 5 килограмм нарин, нарибтар ноошо хайшалжа тушаадаг болохо. Иигэжэ долоон жэлэйнгээ түсэб зургаан жэлдэ дүүргэхэнь.

Залуудаа Чочхой баянай барлаг ябаһан Доржи-Ханда үнэн сэхэ ажалаараа арадтаа хүндэтэй, эрхим малшан болонхой.

Д. Жигмытов.

Зэдэ.

Байгал шадар болоһон газарай хүдэлөөн

КАБАНСК. **(Телефоноор абтаба).** Байгалай эрьедэхи Провал гэжэ тохойдо (Байкало-Кударын аймаг) августын 30-най һүниин 1 час 03 минутада (нютагай сагаар) 6 баллай хүсэтэйгөөр газар хүдэлһэн байна. Энэ тохойдо газар эгээн ехээр хүдэлөө гэжэ Кабанскын сейсмическэ станци тодорхойлоо. Байгал шадар газарай ехээр хүдэлхэдэ Бурядай АССР-тэ, мүн хүршэ Эрхүүгэй областьдошье газар хүдэлөө. Кабанск тосхондо, Улан-Удэ, Кяхта, Эрхүү городуудта 5 баллай хүсэтэйгөөр газар хүдэлөө. Августын 31-дэ (2-һоо 4 балл хүрэтэр хүсэтэйгөөр) Байгал шадар хэдэн дахин газар хүдэлһэн байна.

Провал тохой шадар энээнэй урда тээ хэдэн дахин газар хүдэлһэн юм.

Врачын зүбшэл

Һархяагууд тушаа юу мэдэхэ шухалаб?

Манай Сибириин ой тайга һархяагаар баян юм. Энэ жэлдэ газарай шииг нойто ехэтэй байһан дээрэһээ һархяагууд эртэ гараад, мүнөө эдеэ хоолой дэлгүүр дээрэ элбэгээр наймаалагдана.

Эртэ гараһан һархяагууд эшэ дээрээ байхадаа тон бэлээр үжэдэг, хорхойтой болодог. Иигэжэ гутаһан һархяагууд эдижэ болохооршье һаа, хоротой байдаг.

...Мэдээ табижа байһан залуухан басагые санитарна машинаар больницада асарба. Тэрэнэй шэлэнь таталданги, дутуу анилдаһан нюдэдынь ямаршье ажамидаралай тэмдэггүй, нюурынь хүхэ сагаан болошо хүйтэршэһэн, гансал һудалынь һулаханаар, арай мэдэхээр сохилжо байба. Юун болоо, ямар хара аюулда дайрагдаа гээшэб энэ басаган? Мэдэн гэхэдэ, тэрэмнай һаяхан дабһалһан һархяаг эдиһэн байшоо. Иимэ ушарнууд нэгэнтэ бэшэ үзэгдэдэг. Һархяаг эдиһэнһээ боложо горьтойгоор үбдэһэн хүнүүд һүүлэй үедэ городой № 1 больницын терапевтын таһагта олоороо ороно.

Һархяаг гээшэ ехэ шанартай, амтатайшье эдеэн. Тэрэниие зүбөөр лэ буйлуулжа шадаха хэрэгтэй. Һархяагуудта азоддиг зүйлнүүд элбэг. Һархяагууд хартаабха, капуста, свёкло болон бэшэшье газарай эдеэнүүдһээ белогоор, тоһоор баян юм. Һархяагуудта «С» витамин хомор байбашье, ондоо һайн шанартай витаминууд (жэшээлхэдэ: «В» ба «Р, Р» гэхэ мэтын, мүн баһа рахит үбшэниие эдэгээдэг витамин «Д», малай эльгэн соо дайралдадаг глюколен гэжэ зүйл) байдаг. Тэрээнһээ гадна һархяагууд аминокислотатай юм, тиигээдшье аппетит ехэ болгодог, хото соохи шүүһэ элбэгжүүлжэ, эдеэ хоолдо һайн болгодог тусхай зүйлнүүдтэй. Гэбэшье һархяагууд соо түбһэн хүнэй хотын үльтирүүлжэ шадахагүй зүйлнүүд баһал байдаг. Жэшээлхэдэ, һархяагай бүрилдэлдэ заатагүй оролсодог клетчатка, хитин бии юм. Эдэ зүйлнүүд эдеэ хоолой ошодог хоолойн, хотын үүргэеэ дүүргэлгэдэ һаад ушаруулжа болохо. Иимэ дээрэһээ ахилическэ гастрит, таг-жашаһан колит, мүн баһа эльгэнэй үбшэнтэй хүнүүдтэ һархяаг эдижэ огто болохогүй. Һархяагууд (тииһээ тиитэрээ маслята гэжэ һархяагууд) хүнэй бэедэ муугаар нүлөөлдэг юм. Багахан юумэнһээ уруу һуушадаг хүнүүдтэ ямаршье һархяаг эдихэ хорюултай. Тиигээдшье һархяагые һайнаар буйлуулжа шадаха шухала. Дабһалхынгаа урда тээ тэдэниие сүүдхэһээ бага бэшэ сагай туршада, уһыень ходо һэлгүүлжэ байгаад, дэбтээхэ ёһотой. Харин волнушки, белянки, чернушки гэхэ мэтын мөөгэнүүдэй хорото шүүһэтэй байдаг тула уһыень доро доронь шэнэлжэ байгаад, тэдэниие гурбан сүүдхын турша соо дэбтээхэ хэрэгтэй.

Һархяаг дабһалхадаа, уһабхи бэшэ шанга болгодог, амта оруулдаг зүйлнүүдые (жэшээлбэл: укроп, чеснок, лаврово набша, үхэр нюдэнэй болон тэрэнгиин набшаһануудые) холилсожо байгаад, горьтойхоноор дабһалха хэрэгтэй. Волнушки, чернушки ба белянка гэдэг мөөгэнүүдые шанадагшье, шарадагшьегүй юм. Дабһалһанайнгаа һүүлээр һара үнгэрһэн хойно, шадаал һаа 42 хонуулаад, һархяагаа эдихэдэ болохо. Хүгшэржэ үжэшэһэн, хорхойтой болошоһон гү, али буриташаһан мөөгэнүүдые эдихэ хорюултай. Һархяаг түүхэдээ хоротойнуудыень танижа шадаха ёһотой. Улаахан малгай дээрээ сагаахан толбонуудтай мухомор гэдэг һархяаг тон аюултай юм. Нэгэл иимэ һархяаг эдеэд, үхэтэрөө хородошохо ушар дайралдадаг. Һархяаг түүхэдээ сыроежкые хубхигар сагаан поганкатай худхажархидаг ушар али олон. Мүн һүүлшынхииень шампиньонһоо илгаруулангүй байдаг ушар бии. Хубхигар сагаан поганкын узуур талань монсойжо улхантаһан, эшэнь мухоморойхидол адли хальһаар хушагдаһан байдаг. Хубхигар сагаан поганкын доодо һэрхигэр талань сагаан үнгэтэй, шампиньонойхи ягаа улаан байһанаа хүгшэрхэлөөрнь хара үнгэтэй болошодог. Хоротой һархяагуудые хорогүйһөөнь илгаруулжа шадаха шухала.

Һархяагһаа боложо хүнэй халташье хородобол, тэрэ дары врачые дуудаха хэрэгтэй. Аргашанай ерэтэр хородогшые уруунь харуулжа хэбтүүлээд, хүлнүүдыень жэгнэжэ байхада һайн. Тиихэдэ стакан уһанда нэгэ сайн халбага дабһа хээд уулгахада, мүн халуун хара сай гү, али кофе уулгахада туһатай. Архиин зүйл үгэжэ яашье болохогүй. Юундэб гэхэдэ, архи гээшэ һархяагай хороной хүнэй бэедэ таралгые түргэдхэдэг юм.

М. Попова, городой № 1 больницын врач.

Хилын саанаһаа

Франциин Коммунистическэ партиин ЦК-гэй политбюрогой мэдүүлгэ

ПАРИЖ, августын 29. (ТАСС). Франциин гадаадын политика тушаа Франциин Коммунистическэ партиин ЦК-гэй политбюрогой хэһэн мэдүүлгые «Юманите» газетэ мүнөөдэр толилоо. Франциин мүнөөнэй правительствын гадаадын политическэ хараа шэглэлые шууд буруушааха зуураа, ФКП-гэй ЦК-гэй политбюро иигэжэ заана. Али бүхы шухала асуудалнуудаар правительство «хүйтэн дай» үргэлжэлүүлхэ зорилготой хархис политика бэелүүлжэл байһаар.

СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев США-гэй президент Д. Эйзенхауэр хоёрой уулзахаяа байһые ФКП-гэй хүтэлбэри һайшааха зуураа, энэ уулзалгые эб найрамдалай хэрэгэй ехэ амжалта гээшэ гэжэ тоолоно. «Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха замда амжалтануудай туйлагдажа байһые болохоёо байһан эдэ уулзалганууд гэршэлэн харуулна. Эб найрамдалай политикые Советскэ Союзай оролдосотойгоор бэелүүлдэгэй ашаар, социалистическэ лагериин болон уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй нягта жагсаалай улам ургажа байһанай ашаар, колонинуудай арадуудай ябуулдаг национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй ургэдэһэнэй, эб найрамдалай тала баригшадай, дэлхэйн үргэн олониитын хүдэлөөнэй арбан жэлэй турша соо боложо байһанай ашаар иимэ амжалтанууд туйлагдаа» гэжэ энэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Мүнөөнэй эрхэ байдалда «Францида тусгаар харюусалга даалгагдана». Юуб гэхэдэ, Франциин правительство уласхоорондын түгшүүрилтэ шанга байдалые һулаарuulхые оролдоногүй гэжэ мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэһэн байна.

Мүнөө үеын сагта тааралдуулан, национальна талаараа бэеэ даанхай байдалай, эб найрамдалай политикые Франциин бэелүүлхэдэ туһалхаар ябуулга хэхыень Францин хүдэлмэришэн анги болон арад зониие Франциин Коммунистическэ парти уряална. Дээдэ тушаалтадай зүблөө зарлуулжа, атомна, водородно буу зэбсэг хорихо, атомай хүсэ амгалан ажалда хэрэглэхэ талаар харилсаа холбоо үргэдхэхэ, хиналта тогтоон буу зэбсэг ниитэ дээрэнь хуряаха, Германиин асуудалые демократическа ёһоор шиидхэхэ, Берлинэй асуудал гуримшуулха хэрэгтэ Францин туһалха гээшэ иимэ политикын ойрын зорилго болохо ёһотой гэжэ ФКП-гэй хүтэлбэри тоолоно.

«Мүн Франци хадаа политическэ хэлсээ үнэн сэхээр хэжэ, Алжиртахи дайе зогсоохо уялгатай, Алжирай асуудалай амгалан ёһоор шиидхэгдээ һаань, дэлхэйн бүхы арадуудай бэе бэедээ этигэлсэн, шэнэ харилсаа тогтоохо хэрэгтэ туһалха һэн» гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Уласхоорондын шэнжэлэл

«БОДОЛТОЙ АЛХАМ ХЭГДЭБЭ»

СССР США хоёрой правительствонуудые толгойлогшонорой болохоёо байһан уулзалгатай холбоотойгоор мүнөө уласхоорондын байдал бүхыдөө хүгжэжэ байна гэжэ хэлэхэдэ үлүү болохогүй. Мүнөө магад, гэжэ ФРГ-гэй канцлер Аденауэртэ эльгээһэн бэшэг соогоо нүхэр Н. С. Хрущев тэмдэглээ, дэлхэйн хүн зон хоёр ангиин хоорондохи политикада болохоёо байһан түүхэтэ хубилалтын—саашадаа хахасахын орондо байн байтараа дутэлхэ, бүхы гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон байхын тулада шиидхэгдээгүй асуудалнуудые эбэй ёһоор шиидхэдэг болохо хубилалтын урда тээ байна.

Мүнөө сагай уласхоорондын байдалые иимээр сэгнэхэдэ, амгалан тайбаниие хүсэдэг бүхы хүнүүдые хүйтэн дай шууд усадхахын түлөө, зондо хажар болоһон буу зэбсэг түхеэрэлгые болюулхын түлөө тэмсэлдэ элсүүлнэ. Энэ тэмсэлээ улам шангадхаха шухала. Юуб гэхэдэ, уласхоорондын байдалай зарим тэды һуларжа захалхатай хамта хүйтэн дайнай политикатай хуби заяагаа холбоһон заримашуул баруун гүрэнүүдтэ ажал-ябуулгаяа һэргээжэ байна бшуу.

США-гэй президент байһан Трумэн, НАТО-гой Европодохи зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагша генерал Норстэд гэхэ мэтын ажал-ябуулагшад, мүн Боннын үһөө хяһаа нэхэгшэд һүүлэй үедэ дайнда уряалһан, идхалгын хорото үгэнүүдые хэлэжэ байна. Хүйтэн дайнай талые яаха аргагүйгөөр баридаг эдэ хүнүүдһээ гадна, мүн бэеэ далдалан, хүсэ баримталдаг политика ябуулдаг хүнүүд бии. Тэдэнэр арад зоной ямар хүсэлтэй байһаниие мэдэжэ байгаад, эб найрамдалда эсэргүүгээр сэхэ дуу гарахаяа айжа, баһал уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые һулаарuulхын түлөө оролдожо байдаг хэбэртэйгээр үгэ хэлэдэг байна. Тиигэхэ зуураа тэдэнэр элдэб хорото һанал бодол тараажа, зоной һанаа зобооно. Жэшээлхэдэ, хэрбээ амгалан тайбан байдал, хани барисаан тухай хоорондоо Советскэ Союз США хоёрой хэлсээ хээ һаань, бусад гүрэнүүдэй аша туһада муу хойшолонгуудтай байха хэбэртэйгээр тэдэнэр харуулхаяа һэдэнэ.

Энэ һанал бодолой ямаршье үндэһэ баримтагүй, худал хуурмаг байһаниинь мэдээжэ. СССР США хоёрой хоорондохи харилсаанай һайжархада уласхоорондын байдал бүхыдөө һайжарха, тиимэһээ бусад бүхы оронуудта аша туһатай байха гэжэ ушар ёһо ойлгохо хүн бүхэн мэдэжэ байна бшуу. «Агуухэ гүрэнүүд хоорондоо үгэеэ ойлголсоо һаань,—гэжэ Н. С. Хрущев хэлээ һэн,—гансашье томо гүрэнүүдтэ бэшэ, мүн бага гүрэнүүдтэ амгалан байдал хангагдаха байна».

Энэ ушарые Парижай засаг түрэ баригшад мэдээгүй гэхын аргагүй. Советскэ Союз США хоёрой хоорондоо үгэеэ ойлголсохоёо, хэлсээ хэхэеэ байһандань бэшэ, иимэ хэлсээн уласхоорондын байдалые һулаарuulжа, мүнөө Франциин ядерна зэбсэгээр зэбсэгжэхэ гэжэ байхада түбэг татажа болохо гэжэ тэдэнэр һанаагаа зобоно. Тэрэшэлэн Боннын зонхилогшод тухай иигэжэ хэлэхэдэ болохо. ФРГ-гэйгээр үгэсөө хэжэ, хэлсээ хэгдэхэнь гээд шууяа таталган өөһэдымнай идхалгын хүдэлмэриин үрэ гэжэ тэдэнэр һайн мэдэнэ. Үнэн дээрээ тэдэниие ондоо нэгэ ушар: хүйтэн дайнай мүльһэн гэдэжэ, Баруун Германида сэрэгэй түхеэрэлгэ хэлгэдэ, бундесверые атомна, ракетнэ зэбсэгүүдээр хангалгада һаад болоно аа гү гэһэн һанал тэдэниие айлгана.

Мүнөө США-гэй президент Эйзенхауэрэй Баруун Европын оронуудай хэдэ хэдэн түб хотонуудаар ябажа байхада эдэ бүгэдын удхашанар бүри элитэ болоно. ФРГ-гэй правительствода тон дүтын «Франкфуртер Рундшау» гэжэ газетэ иигэжэ мэдэрхэ баатай болоһон байна: «СССР США хоёрой правительствонуудые толгойлогшонорой болохоёо байһан хэлсээндэ Боннын үзүүлхэ нүлөөгэй дэлхэйн хүн зоной этигэл найдабарида зааханааршье харюусахань мэдэгдэнэгүй». «Рейн шадар хүйтэн дайнай политика баримталагшад үшөөл бии. Тэдэнэр уласхоорондын байдалай һайжархада балайшье дурагүй» гэжэ Баруун Германиин «Нейе Рейнцейтунг» гэжэ нүгөө нэгэ газетэ тэмдэглэнэ.

Эдэ бүгэдэ мэдээсэл дээрэһээ харахада, нэгэ талаһаа Англиин, нүгөө талаһаа Франциин, ФРГ-гэй хоорондо боложо байһан зүрилдөөнүүд элиржэ үгэнэ. Бодото байдалые мэдэржэ, Н. С. Хрущев Д. Эйзенхауэр хоёрой хоорондо болохоёо байһан уулзалгые Англиин правительствын һайшаажа, дээдын зүблөө зарлахын түлөө, Европодохи түгшүүрилтэ байдалые һулаарuulгада зорюулһан зарим хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэхын түлөө оролдожо байхадань, Францин, ФРГ-гэй зонхилхы бүлэгүүд Париж-Бонн гэһэн хэлсээ хэхээ оролдоно, ядерна, ракетнэ буу зэбсэг түхеэрэлгээр бэе бэедээ туһалалсана, хэрэгээ болиһон хүсэ баримталгын политикадаа үсэд нэтэрүүгээр шэргүүсэлдэнэ. Һая Италида болоһон нюуса нэгэ сайлалга тухай «Уолл-стрит Джорнэл» газетын толилһон мэдээсэл тон һонирхолтой. Энэ сайлалганда канцлер Аденауэр, НАТО-гой генеральна секретарь Спаак, генерал Норстэд гэгшэд байгаа юм. Сайлалганай үедэ, газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Европын ерээдүйн байдал тухай хөөрэлдэгдөө. Тиигэхэ үедөө Аденауэр Англиин премьер-министр Макмилланай хойноһоо ехээр ороһон, Советскэ Союз тушаа «эрид шанга» байха эрилтэ табиһан байна.

Уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые һулаарuulгада, советско-американска харилсаанай һайжаралгада эсэргүү зонуудай элдэб һэдэлгэнүүд хадаа арадуудые һэримжэтэй байхыень уялгална. Эб найрамдалай дайсад дарагдаагүй. Зүгөөр тэдэнэй сагай һалахань сохомтой. «Аденауэр өөртөө ехэ этигэнги байхаяа болёо», «боложо байһан элдэб ушарнууд дээрэһээ иимэ хубилалта болоо» гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетэ дэмы бэшээгүй.

Тэдэ боложо байһан ушарнууд амгалан тайбан байдалда, арадуудай хоорондохи хани барисаанда аша туһатай юм. «Реактивна моторнуудай эшхэрээн дундуур, вертоледуудай дүнгинөөн дундуур дэлхэй дээрэ эб найрамдал тухай хөөрэлдөөнүүдэй үе захалба, — гэжэ Англиин «Ньюс кроникл» газетэ бэшээ.—Хүйтэн дайнай захалһанһаа хойшо мүнөө хүн түрэлтэнэй хуби заяае гартаа барижа байһан хоёр хүсэ ехэтэ гүрэнүүдэй толгойлогшонор анха түрүүлжэ одоол уулзаха гэжэ хэлсэбэ. Иигэжэ бодомжотой нэгэ алхам хэгдэбэ».

ГВИНЕЙДЭ ҮЗҮҮЛҺЭН МАНАЙ ТУҺАЛАМЖА

Августын 14-һөө 25 болотор Гвинейн Республикын—Африка түбиин эгээл залуу гүрэнүүдэй нэгэнэй — правительственна делегаци Советскэ Союзда айлшалба. Энэ айлшалалгын дүнгүүд уласхоорондын ехэ удхашанартай юм. Советско-гвинейскэ коммюникедэ гар табигдаһан, хоёр оронуудай хоорондо экономическа, техническэ харилсан туһалалсалгын хэлсээн баталагдаһан байна.

Франциин колонизаторнуудай һүүлээр Гвинейн экономико тон гээгдэнги байһан юм. Тиимэ байтарынь бута сохигдоһондоо хоролхоһон колонизаторнууд экономическа талаарнь хаажа, хашажа, залуу республикые һүнөөхэ гэжэ шиидэһэн байна. Урдань империалистнууд энэ оронһоо хэдэн зуу мянган тонно түмэрэй руда, боксидуудые зөөдэг, хүнгэн сэнгээр алмаз, банан, кофе гэхэ мэтые худалдажа абадаг байһан юм. Тиигээд тэдэнэр үшөө хүл дээрээ гараагүй республика хашалта, хаалта хүүлхэдээ өөһэдынгөө үсэгэлдэрэй эзэдтэ доро дохихо аабза гэжэ һанаһан байгаа, тиигэжэ һананашье. Теэд тэрэ хорото һанал нэгэ эндүүтэй юм. Юуб гэхэдэ, эзэмдэлгын гэнжэһээ мултарһан оронууд мүнөө сагта гансаардахагүй, тэдэндэ үнэн сэхэ, хорото һаналгүй нүхэд—тон түрүүндэ социалистическэ лагериин оронууд бии.

Гвинейн Республикын тогтохотой хамта Советскэ Союз тэрэниие мэдэрһэн, тиигээд 1959 оной февральда Гвинейн түб хото Конакрида советско-гвинейскэ худалдаа наймаанай хэлсээн амжалтатайгаар баталагдаһан байна. Алишье таладаа ашатай туһатай энэ хэлсээнэй ёһоор, Советскэ Союз Гвинейдэ шахта, руднигуудай, электростанцинуудай түхеэрэлгэнүүдые, автомашина, тракторнуудые, түлишэ, янза бүриин түмэр, цемент болон бусад эд бараа эльгээнэ. Тиигэжэ өөһэдын промышленна базатай болохо хэрэгтэнь туһалжа байнхай.

Советскэ Союзһаа гадна, Гвинейн Республика Германиин Демократическа Республикатай, Чехословакитай худалдаа наймаанай хэлсээ баталаа. Эдэ хэлсээнүүдэй ашаар суута банануудаа, кофе, ананасуудаа гвинейнхид ашагтайгаар худалдаха, орондонь промышленна түхеэрэлгэ болон эдеэ хоолой зүйлнүүдые абаха аргатай болоһон байна.

Гвинейн Республикын правительственна делегаци мүнөө СССР-тэ айлшалжа, хоёр оронуудай хоорондохи экономическа харилсаан саашадаа хүгжэхэ аргатай болобо. Экономическа болон техническэ туһаламжа үзүүлхэ зорилгоор Советскэ правительство Гвинейн Республикада удаан болзорой урьһаламжа үгэхэ гэжэ зүбшөөгөө.

Манай хоёр оронуудай хоорондохи эбтэй хани барисаанай хүгжэхэдэ Парижда дураа гуталган болоо. СССР Гвиней хоёрой хоорондоо дүтэлэлгэ Африкадахи байдалые «шангадхана» гэһэн хэбэртэйгээр Францин зарим газетэнүүд, жэшээлхэдэ, «Монд» гэжэ газетэ бэшэһэн байна. Иимэ һаналай тон худал хуурмаг байһыень элирүүлхын түлөө оролдоһонойшье хэрэггүй. Арадуудые дарлаха мүлжэхээ оролдожо байдаг заримашуулай хорото һаналаар үүдхэгдэһэн хэрэг гэжэ тэдэ һанамжануудые сэгнэхэ хэрэгтэй. Дарлалга мүлжэлгэһөө һалажа байһан Африкын оронуудта Советскэ Союзай туһалхада байдал муудахагүй, харин улам һайжарха байна.

М. СТУРУА.

Н. С. Хрущев Д. Эйзенхауэр хоёрой айлшалалсахаяа байһ... тухай Уильям Фостер иигэжэ б...

НЬЮ-ЙОРК, августын ... (ТАСС). США-гэй Коммунистическэ партиин хүндэтэ түрүүлэ... Уильям Фостерой статьяе «Уорк... газетэ толилоо. Н. С. Хрущ... Д. Эйзенхауэр хоёрой айлшала... хаяа байһан ушар энхэ тайбан... зэргэ оршон байхын түлөө арад... дай тэмсэлдэ туйлагдаһан «гайх... шагта илалта болоно» гэжэ ... рэ бэшээ.

Гэхэтэй хамта бүгэдэ нии... дай һужэрөөхые хүсэдэг импер... листическэ этэгээдүүд үшөөл о... Энэ хадаа капиталистическэ ... зисэй улам гүнзэгыржэ байһые ... руулна. Зүгөөр социализмын ... лон тэрэнэй союзнигуудай тү... нөөр ургажа, эб найрамдалай ... сэнүүд дай хэхые хүсэгшэдэй ... сэнһөө һураггүй булюу болоо г... Фостер заана.

Уласхоорондын шахардуу ша... байдал һулаарuulха талаар эб н... рамдалай хүсэнүүдэй элитэ амж... та туйлабашье, дэлхэйн арад... хододоол һэримжэтэй байха ёһ... той. Юуб гэхэдэ, дайнай аюул ... нөө үшөөл ехэ байһаар гэ... У. Фостер уридшалан һануулна.

Лейбористска партиин ажал-ябуулагшад Советс... Союз орохоёо гараба

ЛОНДОН, августын 29. (ТАСС). Парламентнуудай хоорондын Со... зай СССР-тэхи парламентска бү... гэй уряалаар Москва орохоёо ле... бористска партиин хүтэлбэрил... шэд Бивен, Гэйтскелл, парламе... тын гэшүүн—лейборист Хили, ле... бористска партиин уласхоорондын ... таһагые даагша Энналс «ТУ-104» самолёдто һуужа гараа.

Лейбористска партиин хүтэлб... рилэгшэ Гэйтскелл Москва о... хынгоо урда тээ пресс-конферен... хэхэдээ, журналистнуудта иигэж... мэдүүлээ. Советскэ Союз соогу... аяншалхаяа ехээр һонирхон хүле... жэ байнаб. Би, делегациин буса... гэшүүд, уласхоорондын асуудалну... дые советскэ парламентаринуудта... зүбшэхэ байһандаа ехээр баясан... бди гэжэ Гэйтскелл хэлээ.

Асуудалнуудта харюусахадаа Гэйтскелл иигэжэ мэдээсээ. Яде... на зэбсэг туршалгые болюулха... Европын түбтэ атомна зэбсэггү... амгалан ёһоной газар нютаг ба... гуулха асуудалнуудые Москвада зүбшэн хэлсэхэ хүсэлэнтэйб.

Удаань пресс-конференци дээр... делегациин гэшүүн Э. Бивен ү... хэлээ.

Алжирай правительствын информациин министрын мэдүүл...

ПАРИЖ, августын 29. (ТАСС). Тунисһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, үс... гэлдэр эндэ пресс-конференци бо... лоо. Алжирай Республикын са... зуурын правительствын информа... циин министр Мохамед Язид иигэ... жэ мэдүүлээ. Алжирай асуудалы... амгалан ёһоор гуримшуулха туха... Францин правительствотай манай... правительство сэхэ хэлсээ хэхэ... бэлэн байна.

Алжирай ерээдүй ороной эрх... сүлөөгэй ерээдүй мүн болоно. Эн... ерээдүймнай Францитай хамта бай... гуулагдажа болохо байна. Хэрбэ... Францин энээнһээ арсаа һаань... тэрээнһээ дулдыдангүйгөөр бидэ... нэр ерээдүйгөө байгуулхабди.

Президент де Голлиин хэһэн мэдүүлгэ

ПАРИЖ, августын 29. (ТАСС). Алжирта дайн байлдаа үргэлжэлүүлхэ тухай Францин президент де Голль үсэгэлдэр хэлэһэн байна. Алжирһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Францин сэрэгүүдэй офицернуудэй үмэнэ Алжирай һуурин газарнуудай нэгэндэ үгэ хэлэхэдээ, де Голль иимэ мэдүүлгэ хэһэн байгаа.

Мүнөө үедэ Алжирта ошоод байһан президент де Голль иигэжэ мэдүүлээ. «Үргэлжэлүүлхэ, тиигэжэ амгалан байдал тогтоохо (тайлбарилан хэлэбэл, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дараха. — Ред.) шухала. Тиигээд лэ байхада алжирайхид хуби заяан тухай асуудалаа сүлөөтэйгөөр шиидхэжэ шадаха байна».

Президентын энэ мэдүүлгэ хадаа Алжирай асуудал амгалан ёһоор гуримшуулха тухай Алжирай Республикын саг зуурын правительствын түлөөлэгшэдтэй Францин правительствын хэлсээ хэхэһээ арсаһыень гэршэлнэ гэжэ нютагай политическэ шэнжэлэгшэд тоолоно.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26, Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01131. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 5046.